

NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI

VSEBINA:

Fr. Poljanec: Konsumno združništvo v Franciji. — V. Cizel: Mednarodna zadružna šola v Nancy-u. — ŽENA IN DOM: Kaj naj vzame otrok seboj v šolo? — Skrb za lase. — NAŠA PREHRANA: Obilnejši zajtrk, boljše kosilo in večerja. — IZ ZADRUŽNE PRODAJALNE: Preobrat v volnenih izdelkih. — Tudi v obutvi je letos sprememba. — ČEBELARSTVO: Čebelarjeve počitnice. — RAZGLED: F. G.: Nacionalizem v Rusiji. — LEPOSLOVJE: Josip Vandot: Tonca. — Fr. Milčinski: O marelarju in njegovi ženi. — ZADRUŽNI VESTNIK. — Iz uprave.

Poljski pridelki in sadje

Obilno letošnje deževje in druge vremenske neprilike so jako slabo vplivale na dozoritev poljskih pridelkov in sadja.

Krompir je vsled prevelike vlage steklen in močno podvržen gnitju; jabolka so po večini obtolčena od toče in radi tega ne bodo zdržala tako dolgo kot druga leta; na fižolu se pojavlja rjavina, ki bo tem bolj izrazita, čim bolj bo blago suho.

Nakup omenjenih pridelkov je zelo otežkočen.

Jabolka

Članstvo obveščamo, da se je zadruga dobro založila z jabolki. Prva partija zgodnjega sadja za takojšno uporabo je že prispela in se dobi v ljubljanskih prodajalnah po ceni Din 2.— za kg. Druga pošiljka, zimska jabolka izključno samo gambovci (mošančki) prispe v najkrajšem času. Opozarjamo članstvo, da bo blago prvovrstno, zdravo, obrano in debelo, ki bo tudi dobro prezimilo. Zadruga jih bo prodajala članom po ceni Din 2.50 za kg.

Krompir

Na zalogi imamo dovolj lepega, prebranega, gorenjskega krompirja. — Priporočamo, da se založite z njim še pred nastopom mraza. V zimskem času bomo odpremljali krompir le na odgovornost naročnika.

Med

Zelo učinkovito in blagodejno sredstvo proti prehladu, davici angini in obolenju na dihalnih organih je čaj z medom.

Med je najbolj redilno hranilo, ki pospešuje prebavo in ojačuje kri. Najmanjša količina medu koristi otroku več, kakor vsaka druga sladkarija. Zato dajte svojim otrokom medu!

„Sted regulator“:

Vam donaša na obrestih letno 250%. Prihranite si z njim najmanj 30 odstotkov kuriva ali 300 Din letno; ako ne verujete, vprašajte svojo sosedo, ki Sted-regulator že dolgo uporablja. Zadruga ima na zalogi vse velikosti po nizkih cenah.

Z A D R U G A R

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

Št. 10

Ljubljana, 20. oktobra 1937

Leto XIII

Fr. Poljanec:

Konsumno zadružništvo v Franciji

Početki francoskega konsumnega zadružništva segajo daleč nazaj v prejšnje stoletje. Prve tozadevne poizkuse navaja zadružna zgodovina v letu 1832. V tem letu so si namreč tekstilni delavci v Lyonu ustanovili svojo pekarno „La Caisse de Pain“. Tri leta pozneje sta Michel Derrion in Joseph Reynier ustanovila istotam družbo „Commerce veridique et social“ z več podružnicami, ki pa je prenehala poslovati že leta 1838. Vsa ta doba do l. 1848. zaznamuje le predhodne poizkuse. Šele po l. 1848. se je ustanovilo večje število konsumnih zadrug v Parizu ter na severu in jugu Francije. Državni udar Napoleona III. l. 1851. je pomedel z vsemi delavskimi organizacijami in ustanovami. V času liberalističnega cesarstva pa so se počele ustanavljati ponovno konsumne zadruge. L. 1867. se je vnesel v družbeni zakon poseben kapitel za zadruge, katere imenuje „société à capital à personnel variables“.

V letih 1863.—65. so bile ustanovljene številne konsumne zadruge po načelih ročdelskih pionirjev. Že l. 1862. je priobčil lyonski dnevnik „Le Progrès de Lyon“ prevod pomembnega Holyoakejevega dela „Histoire des Equitables Pionniers de Rochdale“, ki je zadrugarje podrobno seznanil z načeli ročdelskih pionirjev. L. 1869. je obstajalo 30 zadružnih pekarij in 111 konsumnih zadrug.

Francosko-nemška vojna je l. 1870. povzročila v razvoju zadružništva zastoj, ki je prenehal šele po l. 1873. Tedaj je bilo v Franciji že približno 150 zadrug, par let pozneje pa že par sto. V zadružnem pokretu tedaj ni bilo enotnosti, kar seveda njegovemu razmahu ni bilo v korist. Močna politična razgibanost tega časa, kopica socialnih vprašanj in problemov, ki so nastajali z rastočo industrijo in trgovino, vse to je odjeknilo tudi v zadružnem pokretu, rodilo nesoglasja in polemike.

Prva zadružna zveza konsumnih zadrug je bila ustanovljena l. 1885. z namenom, ščititi in varovati zadružne interese in spojiti zadruge v močno falango. Zveza je nekaj let fungirala tudi kot nakupovalna družba za svoje članice zadruge. Na kongresih zveze

l. 1886., 1888. in 1889. je bilo mnogo živahnih diskusij o zadružni doktrini, katero je izoblikoval genialni francoski zadružnik Charles Gide, soustanovitelj znane nîmeske šole (Ecole de Nîmes). Njegova najvnetejša sodelavca sta bila tedaj Boyve in Fabre. Pomemben je govor Ch. Gida na kongresu l. 1889., v katerem prorokuje dobo zadružne republike. L. 1895. je prišlo v zvezi do razkola. Tega leta so namreč ustanovile socialistične zadruge svojo zvezo „La Bourse des Coopératives socialistes“. Ta razcep je zadružnemu pokretu mnogo škodil, zanesel med zadruge političen boj in nestrpnost, največja škodljivca zadružnega napredka. Umevno je torej, da med L' Union coopérative, ki je bila na stališču nevtralitete, in med socialistično zvezo La Bourse des coopératives socialistes ni bilo baš mirnega sožitja. Napetost med obema taboroma pa je sčasoma ponehaval. Voditelji obeh struj, vzpodbujeni po vzgledu zadružnega gibanja v drugih evropskih državah, so polagoma uvideli, da je v interesu celokupnega zadružnega pokreta v Franciji, da se disonance med obema strujama odstranijo in ustvari baza za unificirano delovanje konsumnih zadrug. Tega dela se je lotil in ga dokončno izvedel kongres konsumnih zadrug l. 1912. v Tours-u, kjer so se določila enotna načela in delovni program. Ustanovila se je nacionalna zveza francoskih konsumnih zadrug — „Fédération Nationale des Coopératives de Consommation“ (F. N. C. C.) — stoječa na stališču absolutne nevtralitete. Glavni cilj zveze je propaganda zadružništva ter varovanje in zaščita zadružnih interesov. V zvezi je bilo tedaj včlanjenih 896 zadrug. Istočasno je bila ustanovljena tudi nakupovalna zadruga „Magasin de Gros des Coopératives de France“ (M. D. G.). Pričela se je nova doba v zgodovini francoskega konsumnega zadružništva.

1914! Pričakovali bi, da bode svetovna vojna, podobno kakor l. 1870., občutno zavrla razvoj zadružništva. Zgodilo se je baš narobe. Vsled splošnega pomanjkanja, ki je naraščalo, čim hujše je divjala vojna vihra, so se ljudje oklepali zadrug, ki so jim pribavljale potrebne stvari za življenje. Da so konsumne zadruge med vojno uspemale, je tudi zasluga države, ki je bila zadrugam tedaj vseskozi naklonjena, upoštevala jih kot tehten faktor, ki je deloval kot regulator cen proti vsakovrstni spekulaciji, navijanju cen in verižništvu. V omenjenih predelih Francije, kjer je vojna najhujše divjala, so konsumne zadruge oskrbovale z živežem ne le obmejnega prebivalstva, temveč tudi vojaštvo. V tem vojnem predelu, v Loreni, se je rodila današnja največja konsumna zadruga Francije „L' Union des Coopérateurs de Lorraine“ (U. C. L.). V starih vojaških barakah so začeli kot naši železničarji-šiškarji pred petnajstimi leti.

Po vojni se je konsumno zadružništvo močno razmahnilo, premostilo vse ovire in šlo dalje po svoji zmagoviti poti. Razen zunanjih

činiteljev, ki so ovirali razvoj, kakor gospodarska kriza 1922—26, svetovna gospodarska kriza od l. 1929., katere valovi se še danes niso pomirili, se je združništvo moralo ščititi proti raznimi domačimi neviščnostimi, med katerimi je bila najbolj nezgodna polom velike združne banke v Parizu l. 1934. Uspelo pa je, najti pot za sanacijo te združne ustanove, tako da bo izgubljeni kapital v petnajstih letih nadoknaden.

Konsumno združništvo predstavlja danes v Franciji važen gospodarski faktor, saj oskrbujejo konsumne zadruge 15% celokupnega prebivalstva s potrebnim blagom. 15% na prvi pogled ni mnogo, vendar je treba pomisliti, da se morajo zadruge boriti proti silni konkurenci, proti tisočerim prodajalnam velikih trgovskih družb, ki razpolagajo z ogromnim kapitalom. S tega vidika predstavlja navedeni odstotek lep rezultat združne delavnosti zadnjih dvajsetih let, odkar se je pravzaprav konsumno združništvo afirmiralo na gospodarskem polju Francije.

Konsumno združništvo je v Franciji osredotočeno v vrhovni organizaciji

„Fédération Nationale des Coopératives de Consommation“ (F. N. C. C.)

s sedežem v Parizu. V tej zvezi je bilo včlanjenih koncem leta 1936. 1039 konsumnih zadrug, ki so imele preko 2 milijarde frankov prometa. Cilj zveze je predvsem propaganda združništva, varovanje združnih interesov in stremljenje, da se ustanovi iz združnega pokreta in njegovih ustanov krepak kulturnen in gospodarski faktor Francije.

Glavno zvezino glasilo je „Le Coopérateur de France“, ki propagira združništvo ter izhaja v 250.000 izvodih. Na šestih straneh prinaša članke in poročila, ki zanimajo zadrugarja in nezadrugarja. Ena stran lista je namenjena izključno družini. Stalno pa prinaša poročila in članke znanstvene, sportne in umetnostne vsebine ter čtivo za podeželske brave. List prejema brezplačno tudi vsi poslanci in senatorji. Druga važna revija, katero izdaja zveza, je „L'Action Coopérative“, ki je namenjena funkcionarjem zadrug kot strokovno-tehnična revija, ki jih seznanja tudi z vsemi panogami zakonodaje, v kolikor prihaja v poštev za zadruge. Pravni oddelek zveze (Service juridique) daje razen tega zadrugam nasvete in navodila v vseh pravnih zadevah, zlasti pa davčnih. Zveza je v stalnih stikih z ostalimi združnimi organizacijami in socialno-političnimi ustanovami v državi ter ima svojega delegata v direktoriju Francoske banke. Združništvo pa je tudi zastopano v državnem žitnem uradu, železniškem odboru, v komiteju, kateremu je poverjen nadzor nad tržnimi cenami, nadalje

v odboru za davčne reforme ter naposled v parlamentu, kjer tvorijo poslanci-zadrugarji svojo skupino, ki štiti in varuje zadružne interese. F. N. C. C. izdaja razen rednega letnega poročila, brošur in letakov itd. še časopis propagandnega značaja „La revue des études coopératives“. Zveza je v minulem letu priredila okoli 100 propagandnih zborovanj v devetih različnih krajih Francije. Rezultat teh propagandnih zborovanj je bil ta, da se je armada zadrugarjev pomnožila za cca 10.000 novih članov. Veliko vlogo ima pri propagandi seveda film in radio. Zveza ne vrši revizijskih poslov kakor je pri nas običajno; te posle izvršuje posebna družba „Société de Controle des Coopératives de France“.

(Konec prih.)

V. Cizel:

Mednarodna zadružna šola v Nancy-u

(Konec.)

Nizu predavanj, ki smo jih bili deležni v Mednarodni zadružni šoli v Nancy-u in katerih vsebino smo v predzadnji številki našega glasila na kratko navedli, je sledilo predavanje dr. J. M. Shenkmana o gospodarski svobodi in zadružništvu. Predavatelj je analiziral pojem gospodarske svobode, ki združuje prostost uporabe delovnih moči, svobodo produkcije in uporabe naravnih produktov brez vsakršnega vpliva z druge strani, ki bi to svobodo omejeval, torej svobodo razdelitve produktov na tržišču, in kar je poglavitno, svobodo izbire za potrošnjo. Kratko, gospodarska svoboda pomeni svobodo v produkciji, razdelitvi in potrošnji dobrin.

Ker se zadružništvo udejstvuje predvsem na gospodarskem področju, zadeva problem gospodarske svobode istočasno tudi vprašanje svobode zadružništva. Svoboda gospodarskega udejstvovanja pa se zlasti v državah, kjer je ukinjena demokracija, vedno bolj omejuje, ali pa je sploh ukinjena, radi česar so tudi parlamentarne države prisiljene, da z raznimi zakonskimi in administrativnimi sredstvi urejujejo gospodarski razvoj in postopek. Zlasti je zadružništvo prizadeto tam, kjer se cene določajo od države. Na ta način postanejo zadruge orodje, ki je docela pod vplivom oblasti, in njihova funkcija reguliranja cen je močno oslABLJENA.

Zadružništvo se je razvijalo in se povzpelo do današnjega pomena in moči v dobi popolne gospodarske svobode, ko se države niso brigale zanj in ko ga je privatna trgovina ignorirala. Ko pa se je privatna trgovina zavedla, kakšen vpliv ima zadružništvo, je zadružni pokret že v toliko napredoval, da se je lahko z uspehom uprl kapitalistični konkurenci.

Sicer združništvo ni zainteresirano na tem, da bi se ohranila čim popolnejša možnost konkurence, ker profit ni zanj gonilna sila. Je pa zainteresirano na tem, da podjetniška iniciativa ne bo omejevana in onemogočena. To se pravi, združništvu mora biti zajamčena možnost ustanavljanja podružnic, oziroma prodajalen in možnost enakopravne udeležbe v produkcijskem procesu.

G. C. R. F a y, lektor gospodarske zgodovine na univerzi v Cambridgeu, je predaval o evoluciji združne misli od Roberta Owen-a pa do današnjih dni. Opisal je težkoče prvih začetkov in ugotovil, da se je združništvo s svojimi principi pri mnogih narodih polagoma ukoreninilo in da je doseglo toliko stopnjo privrženosti, da se zaupanje, ki ga uživa, skoro lahko primerja z religijo.

Predavatelj je spretno opisal vpliv združne misli v krajih, ki so nam manj znani, kakor v Kanadi, Indiji, Avstraliji, Kini in drugod ter zaključil svoja izvajanja s stavkom: „Ako združništvo ne uspe, potem je uničeno poslednje upanje!“

G o s p a H e y m a n n - C o u l o n, članica upravnega odbora Mednarodnega združnega kola žen, je vzbudila upravičeno zanimanje s predavanjem „Združno gospodarstvo in dom“. Uvodoma je opisala sličnost med zadrugo in gospodinjstvom in pravilno dokazovala, da je zadruga razširjena družina, oziroma, da je družina zadruga v miniaturni.

Posebno poglavje je posvetila gospodinjji, ki izvršuje trojno funkcijo: konsumira, proizvaja in je tudi mati. Pomen gospodinjstva je prišel do veljave zlasti v dnevih težke krize, ko se je posrečilo dokazati, da so „bitja brez poklica“ sposobna v marsičem podpreti gospodarstvo. Tako n. pr. ne bi nihče verjel, da so belgijske kmetice samo v eni produkcijski panogi (jajca in perutnina) producirale vrednost, ki je dosegla vrednost 50% belgijske rudarske produkcije, ki ni baš majhna. V Franciji pa so prihranki gospodinjstev v hranilnicah dosegli konec leta 1934 ca. 59 milijard (20 milijonov vložnih knjižic) frankov, kar predstavlja skoro vrednost akcijskega kapitala vseh francoskih trgovskih in industrijskih družb, ki notirajo na borzah (64 milijard).

Kljub temu so statistike prezrle zasluge gospodinj; prav tako jih ne omenjajo debele knjige, ki so jih pisali slavni ekonomski.

Združništvo pa je v tem oziru previdnejše in na pravi poti, kajti čimbolj sodelujeta zadruga in gospodinjstvo, tem bolje se razvijata, medsebojno podpirata in izpopolnjujeta. Za gospodinjstvo pomeni zadruga njen drugi dom, in njene želje, da bi svoj dom izpopolnila in modernizirala, se nanašajo istočasno tudi na zadrugo.

Svoje predavanje je predavateljica zaključila z ugotovitvijo, da je zadruga psihološki problem, ki ga bo lahko rešiti le v primeru,

ako bo zadruga sposobna izpolniti obljube. To pa bo doseženo takrat, ko se bo učvrstilo prepričanje, da je za ugodno družinsko življenje zadruga neobhodno potrebna, kajti takrat bodo gopodinje svoji zadruzi posvetile vso ono pozornost in ljubezen, ki jo posvečajo svojemu ognjišču.

Zaključno predavanje je imel tajnik Mednarodne zadrudne zveze Henry May, ki je govoril o nalogah zadrudništva z ozirom na razne zapreke, ki ovirajo njegov razvoj. Zadrudništvo se mora postaviti v bran zoper vse težnje, ki bi šle za tem, da se ukinejo parlamentarni režimi, kajti dokazov imamo dovolj, da diktature ne ogrožajo samo zadrudništva, temveč tudi civilizacijo. Ako bi zadrudništvo zasledovalo le nizko ceno, potem bi lahko prezrlo ostale socialne gospodarske probleme, toda zadrudništvo ima za cilj, likvidirati problem nepravične razdelitve bogastev in s tem v zvezi tudi vprašanje razrednih razlik. Zadrudništvo hoče izločiti in onemogočiti izkoriščevalce delovnih moči in izkoriščevalce plačilne moči in z njih izločitvijo ustvariti srečno, zadovoljno zajednico, ki bo imela vse pogoje za miren in uspešen napredek. Zadrudništvo se mora boriti proti nacionalnim predsodkom in tendencam, proti rasnim barijeram ter jezikovnim zaprekam, kajti naj si bodo forme in pomen gospodarskega sistema z ozirom na stadij sedanjega gospodarskega razvoja kakršnekoli, zadrudništvo se ne more odreči svojih načel, ker zadrudništva ne more zamenjati niti načrtno gospodarstvo, še manj pa korporativni sistem.

Na ta način je predavatelj točno označil stališče in načrtal pot, po kateri bi moralo hoditi zadrudništvo.

*

Vsa predavanja so se vršila v predpoldanskih urah, dočim so udeleženci vsako popoldne prirejali izlete in posečali razne zadrudne ustanove, da bi obogatili svoje izkušnje in se seznanili z razmerami kraja in okolice, kjer je bila prirejena šola. Tako smo obiskali prodajalne v Nancy-u, velika skladišča centrale, pekarno, mesnico, zadrudni rudnik soli, mlekarsko zadrugo na kmetih in druge zadrudne ustanove. Razen tega smo obiskali na jugu slovito kopališče Vittel, zgodovinski kraj Epinal, rojstni kraj Device Orleanske Domremy: celodnevni izlet smo priredili preko Vogezov, na severu pa smo bili v Toulu, Metzju in Verdunu. Med drugim smo prisostvovali tudi proslavi narodnega praznika 14. julija in vojaškim svečanostim, po končani šoli pa smo posetili še Pariz in razstavo, francosko zadrudno zvezo in zadrudno nabavno centralo ter se preko Marseille-a vrnili v domovino.

Iz kratkega opisa o delu in programu šole sledi, da je bil čas dobro izrabljen in da je šola v marsičem prispevala k izpopolnitvi tako teoretske kakor tudi praktične izobrazbe udeležencev, ki bodo vzpodbujeni z uspehi francoskega združenja marsikaj dobrega presadili na domačo združno njivo.

ŽENA IN DOM

Kaj naj vzame otrok seboj v šolo?

Čas in učenje otroka izlačni. Še posebno kmalu pa so lačni tisti otroci, ki zjutraj malo jedò. Saj je v šoli komaj devet ura, pa otrok že poželjivo gleda pod klop, kjer ima shranjeno svojo južino. Nekateri otroci pa jo pojedjo že med potjo v šolo. Skrbeti bi bilo vsled tega vsaki materi, da se otrok pošteno nahrani, preden gre v šolo. Otroški želodčki so kakor mlinčki: neprestano meljejo in zahtevajo novih stvari. Kakor je nemirno otroško telo in njegov duh, tako je nemiren njegov želodček, ker je vedno prazen. Lačen otrok ne more osredotočiti svojega zanimanja na učenje. Z največjo slastjo potepe vse, kar je prinesel seboj, pa če je to tudi samo suh kruh. Nešteto je otrok, ki nimajo ničesar seboj. Slabe razmere in morda neskrbni starši puste, da gre otrok v šolo brez južine. Kako poželjivo gleda tako dete svoje srečnejše sošolce! Socialna dolžnost vsake boljše situirane matere bi bila, misliti preko svojega otroka nekoliko na njegovega šolskega tovariša, ki živi v slabših razmerah ali ima manj skrbno mater. Ko pripravlja zjutraj južino za svojega otroka, naj priloži še nekaj za njegovega prijatelja. Mali košček kruha, namazanega z maslom, malo sadja ali močnate jedi ne bo obremenilo gospodinjstva do konkurza! Kdor iz srca rad dà, pravijo da dà tudi takrat, kadar nima! Kdor rad dà, občuti pri tem srečo in ne misli nikdar na izdatek, ki je prav za prav tako minimalen, da ne prihaja niti v poštev.

Tudi je treba otroka podučiti, kako naj izroči sošolcu južino. Otrok naj se nauči materinih besed. Najprvo jih bo ponavljal mehanično, pozneje pa bo razumel on in tovariš njih globlji smisel: „Pokusi, kako mi je danes mamica napravila dober sendvič,“ ali: „Tole je pa dala mamica za tebe, ker si moj tovariš,“ ali: „Midva morava v šoli enako jesti, da se bova lahko enako dobro učila“ itd. Nikdar pa ne sme otrok omeniti, da mu mamica pošilja zato, ker je lačen in ubog. Prekmalu se bo otrok sam zavedel svoje revščine in svojih prvih šolskih let in svojih tovarišev ne bo pozabil nikoli. Otroška

duša je kar žejna dobrih naukov in z začudenimi očmi gleda mater in prisluškuje tem sladkim tajnam človeške duše.

Otrok naj daje kavalirsko in ne milostno! Saj bo otrok pozneje kot odrasel človek imel marsikdaj potrebo po dobroti in uslugah drugih ljudi.

Suh kruh tudi za lačnega otroka ni nobena „delikatesa“. Kruh mu sicer napolni želodček, uteši mu za nekaj časa glad, toda s tem kruhom je telesce dobilo vase malo hranilnih snovi. Kako vse boljše tekne otroku, če je na kruhu malo masla, pa če je plast še tako tanka in morda povrhu masla še malo marmelade. Ne masla ne marmelade ne sme biti v zaprtem sendviču veliko, zato tudi stane tak sendvič tako malo, da se o kakih večjih izdatkih ne more govoriti. Nekaj kozarcev marmelade bi lahko napravila sleherna mati. In če bi z njo varčevala, bi jo lahko za take prilike imela vso zimo in bi ne bila nikdar v zadregi, kaj bo dala otroku seboj v šolo. Toda če ni pri hiši masla ali marmelade, so pa morda orehi ali lešniki. Ta jedrca vsebujejo dosti maščobe in sladkorja, kar daje otroku posebno v zimskem času toploto in energijo. Dobro oprane suhe fige, ki so zelo poceni in jih na kilogram kupite v naši domači trgovini, so za otroke posebna slaščica. Figo prerežemo v dve plošči in položimo v sredo eno ali dve orehovi jedrci (fige ne preženemo do kraja, temveč samo toliko, da lahko položimo vanjo jedrca). To je za šolskega otroka dober in pripraven sendvič. Ali pa zmešamo med surovo maslo zmleta orehova ali lešnikova ali mandeljnova jedrca in namažemo zmes na dva tenko odrezana kruhka. Predebelo odrezani kosi kruha niso priporočljivi, ker jih otrok težko zbaše v usta in pa okus po nadevu se preveč izgubi, pa otrok sendviča ne použije s takim tekom. Le ne silite otroke preveč s kruhom! Kruh je težko prebavljiv, posebno svež.

Dober sendvič za otroka je tudi iz kuhanih telečjih ali svinjskih jetrc, ki jih gredoč v vreli vodi skuhamo. Jetrca dobro sesekljamo, jim primešamo prav malo soli, prah popra, kapljico čebulnega soka in pa morda trdo kuhan rumenjaki. To namažemo na tenek košček kruha in ga pokrijemo z drugim, nenamazanim. Če nam opoldne ostane košček sočne pečenke ali ovrtega mesa, napravimo drugo jutro iz tega mesa sendvič, enega za lastnega otroka, drugega za njegovega lačnega tovariša. Pa še malo sadja zraven. V sendviču čisto malo gorčice ali majoneze ali kisle kumarice otroku tek zelo poživijo, ker te substance dražijo želodčne žleze k izločanju kislin.

Majoneza

je v splošnem v naših kuhinjah še malo poznana in vendar je tako hitro pripravljena in tako dobra za spremembo. V skledi mešamo rumenjaki z malo soli, dvajsetih minut primešamo majonezi po kapljicah sok limone ali malo dobrega

popra in čebulnega soka ter mu po kapljicah dodajamo 2—3 žlice namiznega olja. Majonezo mešamo približno pol ure, toda tudi 20 minut je dovolj. Proti koncu teh dvajsetih minut primešamo majonezi po kapljicah sok limone ali malo dobrega kisa. Gorčica ali paradižnikova mezga se v majonezi zelo dobro obneseta. Taka majoneza je kaj hitro pripravljena. Uporabljamo jo za sendviče, solate, pa tudi k mesu in ribam. Posebno dobra je z majonezo karfijola in krompirjeva solata. Krompir skuhamo, olupimo in zrežemo na koščke ter ga zamešamo v skledo, v kateri smo napravili majonezo iz enega jajčka. Recepti za majonezo so še drugi, toda bolj komplicirani in jih dobite v vsaki kuharski knjigi. L. Megličeva.

Skrb za lase

Lepota las je v glavnem odvisna od njihove nege. Površno umivani lasje so kmalu spet mastni in nikdar lepo bliščeči. Blesk in prožnost, pa tudi gostota las je v prvi vrsti odvisna od pravilnega umivanja. Mastne lase je treba pogosteje umivati kakor suhe. Prav tako jih je treba pogosteje umivati v mestu kakor na deželi, kjer ni toliko prahu. Umiti jih je treba vsaj vsakih 14 dni. Prah in druga nesnaga lasem zelo škodi.

Umivati si lase z navadnim milom, ki vsebuje sodo, ni dobro ne za lasišče, ker vse preveč izsuši. Soda odstrani iz las tudi tisto maščobo, ki jim je potrebna za obrambo in ki jim daje sijaj. Umivanje s posebnim milnim praškom, šamponom, je veliko bolj varno. Šampon odstrani samo odvišno maščobo, zato po takem pranju v lasih poseben blesk. Šampon dobimo v vsaki drogeriji in ga imajo tudi v naši združni trgovini. Zavitek stane menda Din 5— pa se s to količino kratki lasje lahko dvakrat operejo. Tudi se lasje dobro umijejo z milnimi luskami (lux). Posebno dober za lase in lasišče pa je rumenjak. Lase je treba najprej zmočiti v topli vodi. V skodelici vtepemo rumenjak, kateremu primešamo isto količino vode. S to mešanico si namažemo lase in jo s konci prstov nepretrdo utaremo v lasišče. Po petih minutah speremo lase in to postopanje še enkrat ponovimo. Lase moramo nato izprati najmanj v 4 vodah. Zadnji vodi dodamo, če izpiramo svetle lase, kamiličinega čaja. Žlica dobrega kisa ali precejšen sok limone da lep blesk in prožnost vsakim lasem ne glede na barvo. Vodi za izpiranje sivih las primešamo nekoliko plavila (ki ga rabimo za perilo). Sivi lasje izgubijo tisto neprijetno suho sivo barvo in dobijo nekak mehek plavkast sijaj.

Trajno skodrani lasje se lahko prav tako pogosto perejo. S takimi lasmi je treba samo nekoliko previdneje postopati. Ker jih ne smemo razčesati, dokler niso popolnoma suhi, je treba paziti, da jih pri umivanju preveč ne zmešamo.

Plave (blond) lase sušimo na soncu, temne v senci na toplem zraku in s toplimi brisačami. L. Megličeva.

NAŠA PREHRANA

Obilnejši zajtrk, boljše kosilo in večerja

Prehrana je naše najvažnejše vprašanje, naša poglavitna skrb. Najmanj trikrat na dan mislimo, kaj in kdaj bomo jedli. Čim pride otrok iz šole, že vpraša: „Mama, imaš kaj jesti?“ Kakšno veliko razočaranje za ubogega otroka, če dobi negativen odgovor in mora čakati do večerje. Neštetokrat na dan pomisli na hrano tisti, ki ga čaka doma bogato kosilo, in prav tako tisti, ki ga ne čaka kosilo nikjer. Lačni misli na jed podzavestno vseh 24 ur dneva! Kdaj in kaj bo jedel, to vprašanje se neprestano oglašča v zdravem človeku.

Pri nas se ne hranimo prav. Premalo zaužijemo za zajtrk. Delavec in kmet sta v tem pogledu pametnejša. Oba vesta, da je delavni urnik dolg in da si morata že zjutraj, pred „startom“, napolniti svoj stroj z bencinom! Zjutraj je telo najbolj razpoloženo za sprejem hrane. Če se človek zjutraj dobro nahrani, bo vse dopoldne in ves dan dobro delal. Čaša kave z malo kruha ni dovolj za nobenega človeka. Duševni delavec potrebuje prav tako obilnejši zajtrk kakor manualni delavec. Tudi duševno delo izčrpa človeka.

Uvesti bi morali tudi pri nas sadje za zajtrk. Suho kuhano sadje je poceni in lahko pripravljivo. V zimskem času ga lahko skuhamo za dva dni. Razen sadja bi moral vsak, ki gre zjutraj z doma bodisi po takem ali drugačnem delu, dobiti še kako jajčno jed, bel zdrob z mlekom in pa kruh z maslom, marmelado ali medom. Trditev, da je zjutraj težko jesti, je napačna. Vse je samo razvada. Kako moremo pričakovati, da bo delavec ali uradnik, ki popije, morda stoje zjutraj skodelico kave, potem pa do južine ne poje ničesar, lahko in uspešno delal. V prvih jutranjih urah gre delo še nekako izpod rok, potem pa energija pada.

Tudi kosilo bi moralo biti dostikrat boljše. Tiste večne goveje „župce“ po naših domovih bi se morale umakniti drugim juham. Do ušes sleherne gospodinje je že morala priti zdravniška trditev, da je goveja juha škodljiva, da ima malo redilnih snovi in da pospešuje poapnenje žil. Dognano je, da začnejo žilne stene izgubljeni svojo elastičnost kmalu po štiridesetem letu. Goveja juha pospešuje to nastajanje. Toda žene tega ne verjamejo, ker žile same tega ne povedò in goveja juha se kuha v hiši do konca življenja. Za gospodinjo je taka uredba najlažja. Vsak dan goveje kuhano meso, krompir in še kakšno zelenjavo. Nič ji ni treba pri tem misliti, zato se je pa kuhe tudi naveličala. Če bi se zanimala za prehrano same sebe in svoje rodbine tudi nekoliko z zdravstvenega stališča, bi v njeno ku-

hinjo prišlo novo življenje. Kuhinja je kakor kemični laboratorij, kjer bi morala gospodinja vedno nekaj iskati in pripravljati.

Tudi Rusi imajo na mizi vsak dan juho. Toda ta juha, ali kakor jo Rusi imenujejo „boršč“, je sestavljena iz mnogovrstne zelenjave. Vsak dan je na mizi in vse življenje se je nikdo ne naveliča. Že z juho samo dobijo ti ljudje vase dosti hranilnih snovi, ki so v zelenjavi (glej recept na koncu članka!). Iz govejega mesa, če že mora biti, pa raje napravite kaj drugega, kar je bolj izdatno in kar bo rodbina raje požila.

Po kosilu zahteva telo nekoliko odpočitka. Telo je opoldne drugače razpoloženo kakor dopoldne. Vsi vemo, da je temperatura vsakega človeka popoldne nekoliko višja in da puls hitreje bije. Telo se popoldne hitreje presnavlja, energija se notranje izrablja, zato tudi popoldne človek ni nikdar tako delaven kakor dopoldne. Po kosilu vsaj pol urice počitka za vsakogar! To ni luksuz ali razvada, to je potreba in dolžnost človeškega razuma do svojega organizma. Če ga ne bo ščitil sam, drugi mu ga ne bodo.

Popoldne kava ali čaj ustvari prijetno razpoloženje. Kava in čaj vplivata dobro na prebavo. Po četrti uri, po kavi, se energija zopet zviša. Kako prijetno je po rodbinah, če je tudi popoldne mogoče vsem hkratu prisesti k popoldanski kavi!

Večermamo različno: Manuelni delavec in kmet, trudna od celodnevnega napornega dela, se ponavadi kmalu vležeta k počitku. Ta dva tudi nimata nikdar pretežke večerje, saj je meso redkokdaj na njihovi mizi, posebno na kmetski. Duševni delavec, ki mora med delom in spanjem preživeti še košček samostojnega svobodnega življenja, ima lahko močnejšo večerjo. Najmanj 3—4 ure bo še do njegovega počitka, v katerih mu ne bo treba delati.

Za vse pa velja ena zapoved: Kosilo in večerja točno ob določenem času! Kako neprijetno je čakati na kosilo tistim, ki pridejo opoldne trudni in lačni od dela ali iz šole domov. Žena, ki si gospodinjskega dela ne zna razdeliti tako, da bi bilo kosilo pripravljeno ob pravem času, je slaba gospodinja, ona nima razumevanja in ne prave ljubezni do svoje rodbine. Prehrani se mora podrediti vsako drugo delo. Toda gospodinja, ki ima tudi pri gospodinjskem delu sistem, radi kuhe ne bo treba zanemarjati nobene druge stvari; znala si bo delo tako razdeliti, da bo že h kosilu prisedla preoblečena in da ji ne bo treba popoldne delati težjih del.

Ruski boršč.

Skupno s telečjimi kostmi ali kostmi, ki so nam ostale od pečenke, kuhamo: peteršilj, čebulo, lorber, korenček ali celi poper, dokler ni zelenjava mehka.

Posebej pripravimo: na rezance zrezano rdečo peso, ki jo zalijemo z juho od kosti in zelenjave. Ko je pesa nekoliko mehka, ji dodamo na manjše koščke

zrezan krompir, na večje kose zrezano sladko zelje, korenček in paradižnik ter kuhamo do mehkega. Kuhano zabelimo z lahkim, redkim prežganjem. Na mizi boršču dodamo še v vsak krožnik žlico smetane.

Rusi kuhajo v boršču tudi sveže in suho svinjsko meso. Pri nas kuhajo Rusi boršč po zgornjem receptu.

L. M.

IZ ZADRUŽNE PRODAJALNE

Preobrat v volnenih izdelkih

To, kar so nam nudili v pleteninah zadnji dve leti, posebno pa lansko, je moral odkloniti vsak človek. Saj so se izdelovalci pletenin delali kar norca iz nas. Kaj vse ni prišlo iz njihovih delavnic! Zmaličeni kroji, kombinacija barv, ki je žalila estetični čut, ovratniki brez linije in smisla, pentlje, gumbi, različne aplikacije itd. Nobeno izložbeno okno ni pokazalo jopice, ki si jo bi bilo zaželelo srce! Velike zaloge pletenin, ki so ostale vsled njihove neokusnosti nerazprodane, so jih prisilile, misliti hitro in pametno.

Prva pošiljka pletenin je prekrasna. Barve, volna, kroji, okraski, vse skrajno fino in okusno! Nikjer nič vsiljivega. Vse je mirno, kombinacij barv skoro nobenih, vsaka jopica samo v eni barvi in se razlikujejo med seboj samo po kvaliteti volne, barvi in male spremembe v kroju, oziroma v ovratniku.

V najfinejši vrsti volne dobimo jopice v zlatorumeni, zeleni, drap, sivi in temnorjavi barvi. (Oprostite, pozabila sem takoj v začetku omeniti, da popisujem zalogo pletenin v naši domači trgovini!) Te jopice so napravljene tako, da jih nosimo kakor bluže. Volna je mehka, tenka, barve fine in nežne. Med to skupino sta najlepši v zlatorumeni in zeleni barvi. Jopice, ki si jih poželi srce! Tako jopico oblečemo lahko k vsem prireditvam, k vsakemu nesportnemu krilu. V nji gremo lahko v kavarno in gledališče.

Druga skupina jopic se razlikuje nekoliko v kroju. So nekaj krajše v pasu in spredaj za vratom zavezane z enako vrvico. Tudi pri teh je volna tanka in mehka in vse barve so nežne. Tudi v tej skupini je zlatorumena najlepša in potem za njo opekasta.

Tretja skupina jopic je taka, ki jih nosimo pozimi povrhu obleke. Te jopice so bolj trpežne in ni treba z njimi postopati tako zelo previdno. Tudi so iz debelejše volne in barve niso tako občutljive. So pa zelo mehke in tople in dobimo jih v naši trgovini v vseh številkah in barvah.

V četrti skupini so jopice, v kateri imamo največje številke, ki obstojajo. Ta volna je gladka, ne debela in mehka. Dobiijo se v modri,

črni in vinsko rdeči barvi. Primerne so te jopice posebno za starejše gospe ali one žene, ki morajo biti pri delu toplo oblečene.

Potem imajo v naši trgovini še sportne jopice z različnimi okraski. Take jopice se menda nosijo h kmečki obleki ali k zimskim sportnim krilom.

Zelo srčkane so letos tudi otroške stvari. Jopice in puloverji v vseh barvah in velikostih za dečke in deklice.

Za gospode so sviterji v kamelskem kosminju v svetlejši in temnejši barvi. Taki sviterji so večno moderni in večno lepi, elegantni in topli. Potem imajo puloverje na zadrgo in vestje brez rokavov. Pa tudi preprostejše volnene jopice za gospode v vseh barvah in velikostih. Danes si že ne moremo misliti človeka, pa najsi bo to žena, mož ali otrok, brez take volnene jopice.

Ti lepi volneni izdelki, ki jih imajo v domači trgovini, zaslužijo, da si jih ogledate, ko nakupujete v trgovini, in sicer ob prvi priliki, dokler je zaloga še velika in niso najlepše stvari razprodane.

Tudi v obutvi je letos sprememba

Nemalo sem se začudila, ko sem ogledovala novo pošiljko čevljev v naši združni trgovini. Kakšna izpopolnitev v tej zalogi! Kakšni lepi čevlji! Včasih tega pri nas ni bilo! Omenili so mi, da letos ne bodo imeli na zalogi galoš, temveč se bodo raje izpopolnili v drugi obutvi, da bodo lahko nudili še večjo izbiro.

V garderobi vsake žene, so čevlji posebno in jako važno poglavje. Če nima lepih čevljev, nima ničesar, saj ne pride nobena obleka do veljave, če ni pod noge lepo napravljena. Naj navedem, kaj sem opazila v našem oddelku za čevlje!

Damski čevlji iz usnja ševro, odprti in z nepretirano visoko peto. Čevlji so zelo lahki, kakor papir in imajo spredaj majhen diskreten okrasek. Skratka: ti čevlji imajo elegantno linijo! Take čevlje nosimo k večernim oblekam, za gledališče itd.

Potem sem videla tam tudi nove izdelke v usnju semiš. Tudi ti izdelki so lepši kakor nekdanji. V strahu, da ga bo ševro izpodrinil, se je vdal tudi semiš. Skoro nič ti izdelki ne zaostajajo za ševro. Posebno lepi so v temnorjavi barvi, dobijo se pa tudi v črni barvi.

Bolj navadni so čevlji iz črnega boksa, ki se zapno z enim gumbom in imajo precej visoke tenke pete. Tudi ti čevlji so lepi, samo da niso tako lahki in upogljivi, ker niso šivani, so zato pa precej cenejši.

Nekaj izredno lepega vidimo v naši trgovini v pol sportnem čevlju. Ta čevlj je najboljši v vsej naši zalogi. Čevlji so iz finega, temnorjavega usnja. Pete so visoke 3 cm in lepo zaožene. Zavežejo

se na 4 luknjice, kar je za jesen ali zimo veliko bolj primerno in kar pomeni, da zapuščamo modo treh „rinčic“, ki so nas prva leta tako razveseljevale in smo si vse tako želele imeti vsaj en par takih čevljev, pa smo se jih pozneje prav tako naveličale. Ti čevlji so taki kakor je moda letošnjih zimskih plaščev: nekakšna kombinacija sportnega in nesportnega plašča.

V naši trgovini imajo tudi take čevlje, ki so spredaj ob stopalu kakor odsekani. Tudi to usnje je fino, vendar taka oblika čevlja ne pristoja vsaki nogi. Upajmo, da ti čevlji ne bodo dolgo kraljevali v modi. Je pa nekaj posebnega tak čevelj in kdor ima rad posebnosti, si bo s takimi čevlji napravil veliko veselje.

Veliko lepši so potem čisto sportni čevlji z nizko peto. Zdaj se izdelujejo taki čevlji tudi v usnju semiš. Tudi ti čevlji se zavežejo na 4 luknjice, so šivani in imajo videz finejšega sportnega čevlja.

Toda vseh vzorcev ni bilo mogoče videti. Opišem to, kar so mi pokazali na mojo željo in kar me je zanimalo.

Tudi doba copat (papuć) je tu. Vlažna in mrzla vremena kličejo toplo obutev tudi za doma. Seveda nositi mehke copate doma pri gospodinjskem delu ni primerno. V tem primeru morajo že biti z usnjenim podplatom. Popoldne pa, ko je največje gospodinjsko delo v kraju, se je treba preobuti v lažje čevlje, ker je tako tudi za noge boljše.

Usnje in klobučevina sta za copate najbolj trden material. Usnjene copate, podložene s toplim blagom, so kaj prijetne na nogah. Take copate imajo tudi v naši trgovini v vseh velikostih. Zelo lepe so tudi iz klobučevine v temno modri barvi s pol visoko peto in spredaj s „cofkom“. Potem so tam tudi črni klobučevinasti čeveljčki s pol visoko peto, precej visoko zaprti z enim gumbom na strani. Take copate lahko nosimo v vsakem stanovanju, kadar ne delamo v kuhinji in pa tudi v vsaki pisarni, če so nam noge mrzle. Poleg teh so pa še navadne copate v zelo topli izdelavi, nizke in zaprte v vseh velikostih. Te so najbolj navadne in tudi menda najbolj priljubljene, ker smo jih najbolj navajeni.

Telovadni čevlji se dobijo v vseh številkah.

Čevlji za gospode.

Čevlji za k boljšim oblekam ali večernim prireditvam iz črnega usnja semiš kombinirane z lakom. Ta kombinacija je bila vedno jako lepa. Lak poživi monotonost semiš usnja. Tudi je semiš za moške čevlje veliko bolj primeren kakor za ženske.

Potem so lahki šivani iz finega usnja boks z oglatim ali odsekanim sprednjim delom. Tudi ta oblika prija moškimi čevljem veliko boljše kakor ženskimi.

Boks, zbiti in z lakasto kapico, so tudi lepi čevlji. Rjavi nizki zbiti ali šivani. Posebno lepi so nizki sportni čevlji v rjavem usnju boks s širokimi rinčicami, moderno peto in širokimi šivi.

Na zalogi imajo vedno tudi gojzerice, krom, šivane smučarske in gorske čevlje. V vseh številkah so v trgovini tudi bakanži, delavski čevlji, kar je pa gotovo našim železniškim delavcem že dobro znano. Pa še dosti drugih vrst, ki jih pa pokažejo samo, če vidijo v rado-vednežu tudi kupca!

L. M.

ČEBELARSTVO

X. R.: Čebelarjeve počitnice

Ko je končano vzimljenje čebel, tedaj je končano tudi čebelarstvo leto — nastopijo čebelarjeve počitnice, pa je tudi o njih potrebno spregovoriti.

Kakor pogleda dober dijak v počitnicah knjige, da ne pozabi vsega, kar se je naučil, tako mora tudi čebelar ob zimskem počitku najti malo časa za svoje čebelarjenje.

O vzimljenju smo pisali v zadnjem „Zadrugarju“. Okenca moramo zadelati šele sedaj, ko pade temperatura na ničlo. Najbolje jih odenemo s časopisnim papirjem in slamnico. Seno za okence natlačiti, ni priporočljivo, ker vleče vlago nase ter prične plesniti.

Sedaj v zadnjih mesecih v letu napravimo obračun ter presodimo, s kakšnim uspehom smo čebelarili in kje so vzroki morebitnih neuspehov. Vzrokov je več: slabe sprevržene čebelne družine, slabo narejeni panji, stari in trhli, mogoče je čebelnjak na nepravem mestu, na prepihu ali preveč v senci; lahko smo tudi sami krivi neuspehov, ker nismo dovolj izvedeni, ali pa smo bili neprevidni, pre nagli ali premalo praktični; mogoče je kriva slaba letina, posebno slaba jesen. Dognati moramo napako ter se je v bodoče varovati. Strokovne knjige nam mnogo pripomorejo in sedaj je najprikladnejši čas za čitanje in izobrazbo. Pozimi teorija — poleti pa praksa.

Razven tega nas pa čakajo še druga čebelarska dela: mogoče treba popraviti kak panj, okovati ga s kotnim železom (to treba prebarvati, preden ga pribijemo na panj, na notranji strani z minijem), prepleskati bo gotovo potrebno kak panj, popraviti raztrgane mreže pri okencih ali pa matične rešetke, oziroma jih nadomestiti z novimi ali celimi; popraviti treba tudi satnike, jih osnažiti in zažičiti, sploh pregledati in po potrebi popraviti vse čebelarsko orodje; moramo ga tudi očistiti, posebno pitalniki naj bodo vedno snažni; pregledati treba še enkrat shranjeno satje; staro satje treba raztopiti, enako tudi

voščene odpadke. — Kakor vidimo, nas čaka precej dela v sobi ali v delavnici, pa tudi pri čebelah samih ne smemo držati rok križem.

Čebele so sedaj v gruči ter potrebujejo miru. Zato moramo odstraniti od čebelnjaka vse, kar bi čebele moglo vnemirjati. Brade pri panjih dvignemo, da ne skačejo sinice po njih ter da sonce čebel prehitro ne zvabi iz panjev. Od časa do časa pogledjmo, če niso žrela zamašena. Seveda jih moramo odmašiti. Če najdemo zgrizene čebele med žrelom, vemo, da gospodari rovka v panju. Zato dajmo v čebelnjak nekaj mišnic z vabo, da polovimo miši. Mačka je sicer koristna, toda s skakanjem in nemirom bi vznemirjala čebele. Ob mirnih sončnih dneh odpremo opoldne žrela, da se čebele lahko izprelete in otrebijo. Sneg pred čebelnjakom potresemo s steljo, še preden čebele začno izletavati. Da ptice (sinice, žolne) čebel ne bi vznemirjale, zavarujemo panje spredaj z mrežo, a pticam natrosimo hrane ter jih ne uničujemo.

Enkrat na teden pogledjmo, kako je čebelam, s prisluškovanjem pri panjevih žrelih. Potrkamo narahlo in če čebele rahlo in enakomerno zašume, pa se takoj umirijo, je panj v redu. Če je pa šumenje močno in nepretrgano, potem v panju nekaj ni prav. Mogoče je žrelo zamašeno ter primanjkuje čebelam zraka, ali pa so žejne. Znak žeje so drobci kandiranega medu na panjevem dnu (lepenki). Nad gnezdo položimo na matično rešetko krpico, namočeno v medeni vodi, ali pa ploščico snega, stisnjeno med dvema deščicama ter panj toplo odenemo. Pomanjkanje zraka v panju povzroča vlago in s to v zvezi plesen, ki čebelam bolj škoduje kot mraz.

Semttertja tudi izvlečemo lepenko ter jo očistimo. Seveda moramo mrtvice dobro pregledati, če ni mogoče matice vmes.

Odveč je skoro, če omenim, da stopajmo v čebelnjak ter opravljajmo v njem vsa dela tiho in mirno ter privoščimo čebelam po trudapolnem delu prepotrebne in zasluženega miru in počitka. —

RAZGLEDI

F. G.: Nacionalizem v Rusiji

Ruska carska država, ki je jeseni leta 1917 propadla, je zapustila komunizmu v narodnostnem oziru slabo dedščino. Čeprav so na njenem področju prebivali različni narodi, je poznala le eno državno, rusko narodnost. Vsi drugi narodi niso imeli nobenih narodnih in pogosto tudi ne državljanskih pravic. Carska Rusija je poznala v uradu, na sodišču, v šoli in upravi le ruski jezik. Država je glede vseh narodnosti zasledovala politiko porusevanja. Drugi

narodi niso niti zahtevali rabo svojega jezika v javnem življenju, niti jim je bilo mogoče gojiti in razvijati ga. Narodi, ki so živeli na ruski zemlji, niso imeli šol s poukom v materinščini. Politična, kulturna in gospodarska nadmoč ruskega elementa se je vzdrževala z vsemi sredstvi.

Vzporednost revolucionarnih in nacionalnih pokretov, ki so se pogosto borili za nasprotna načela, kot jih ji priznavala oficialna državna oblast, se je pokazala zlasti v revoluciji 1905. Prevratna propaganda, ki je zanesla načela svobode in samoodločbe celo v najoddaljenejše kraje države, je silno vzpodbudila narodno zavest vseh neruskih narodov. Svetovna vojna je s svojimi načeli o narodni samoodločbi pojačala nasprotstva med Rusi in drugimi narodi, ki so že videli uresničenje svoje samostojnosti. Ali ruski izobraženci nikdar in tudi za časa velike vojne nikakor niso bili pripravljeni, popuščati neruskim narodom glede narodnih pravic. Tako nastali spor je bilo mogoče rešiti le z izvennarodnega stališča.

Ko je Lenin leta 1917 prevzel vodstvo državnih poslov v svoje roke, ni priznal, da obstoja v Rusiji posebno narodno vprašanje, temveč ga je smatral le za del problema socialne revolucije in ga je tudi reševal v tem smislu. Spoznal je, da je zблиžanje narodov mogoče le na temelju svobode in da vsako še tako malenkostno zatiranje nekega naroda po drugem vzbudi odpor ter razdira pogoje, ki omogočajo bratsko sodelovanje delavcev vseh narodov in medsebojno podporo pri gradbi novega socialnega reda. Narodnostno vprašanje se je reševalo v Rusiji stvarno. Dne 15. novembra 1917 je bila proglašena deklaracija, ki je odredila enakost in suverenost vseh ruskih narodov ter njihovo pravico do samoodločbe. Francoska revolucija, ki je dala povod za narodno prebuditev in individualizacijo Evrope, se je zadovoljila s proklamacijo individualnih svobodščin. Ruska revolucija je izpopolnila pravice človeka in državljana s pravicami narodov.

Ljudsko štetje je ugotovilo leta 1926 v sovjetski Rusiji 185 narodov, ki govorijo 147 jezikov. Navzlic vsej tej pestrosti je bila razglašena popolna enakopravnost, ki se strogo upošteva. Vlada se skrbno ogiba vsakega, tudi navideznega porusevanja, celo ime ruske države je bilo zamenjano z imenom Unije socialističnih sovjetskih republik. Vse važnejše narodnosti Unije, ki prebivajo na zaokroženem področju republike, so dobile po važnosti in razvoju krajevne samouprave. Komunistična stranka jim je to pravico priznala, toda za delavski razred in za stranko je zahtevala, ne glede na vse narodne razlike, enotno organizacijo. Temu se odreči ni mogla, ker je enotnost delavskega razreda kot nosilca enotne politike in stranke bila pogoj proletarske politike.

Sovjetska zveza je teoretično izvennarodna državna zajednica, ki ne priznava nobenega naroda za nosilca države. Ona ni organizirana oblika volje enega naroda. Nosilec sovjetske države je proletariat, zato sovjetska Unija kulturno in jezikovno v svojem območju ne zatira malih narodov. Ne v ruskem jeziku, temveč v jezikih različnih narodov se med množicami širi določena kulturna vsebina, ki pa ni nacionalna, temveč izvennacionalna, proletarsko-komunistična. Kulturna propaganda komunizma se širi v jezikih vseh narodov. To pa ni bilo mogoče vršiti brez obsežnih pripravljalnih del. Mnogim narodom je bilo treba lastno literaturo šele ustvariti, obogateti ali izpopolniti. Ko pa so se narodi začeli zavedati svoje lastne vrednosti in verjeti svojemu zgodovinskemu poslanstvu, je to spravilo narodnostno politiko Sovjetov v nevarnost. V predprevratni Rusiji je bil ruski jezik izključno državni jezik in najvažnejše sredstvo za raznarodovanje neruskih narodnosti. Proletarska država ne pozna več državnega jezika in ne ustavno določene predpravice nekega jezika. V sovjetski Uniji se ne govori v državnem, temveč v občevalnem jeziku. Vsi razglasi in napisi so objavljeni v občevalnih jezikih dotičnega področja ali kraja. S tem preneha biti jezik predmet politike in vprašanje moči. Ker ruščina nima nikakih predprav in se kot taka tudi več ne vsiljuje, je postala le nekak občevalni jezik mnogojezične državne zveze.

Narodnosti sovjetske države ne uživajo samo pravice, rabiti svoj materinski jezik, temveč je storjeno tudi vse za razvoj njihovih literatur in jezikov. To se je moralo zgoditi na račun ruskega jezika in njegovih prejšnjih pravic. Z izjemo maloštevilnih jezikov, ukrajinskega, beloruskega, georgijskega in armenskega, niso narodni jeziki carske države razvili nobene pomembne literature. Mnogi jeziki niso imeli niti pisave niti abecede. Množice niso znale čitati niti pisati, osnovnih šol v materinščini ni bilo. Sovjetska država je morala na kulturno-narodnem področju graditi iz temeljev. Okolnost, da je mnogokrat šlo za sloje, ki se jih kultura še ni dotaknila, da še ni bilo tradicije vzgoje in moderne literature, ki bi bila dostopna množicam, je olajšala Sovjetom nalogo izpopolniti narodno literaturo s popolnoma novo kulturno vsebino. Splošni principi kulturne sovjetske politike, ki pobijajo nepismenost, uvajajo šolsko obveznost, razširjajo socialistično in narodnoznanstveno literaturo, so mnogo pripomogli k razvoju narodnih jezikov in literatur. Naloga je bila ogromna. Bilo je potrebno izobraziti učitelje iz srede vseh narodnosti, tiskati knjige za vrsto jezikov in izdelati abecedo. Državni in gospodarski upravniki se morajo učiti jezika naroda, ki med njim živijo, a se bolj in bolj nadomeščajo s pripadniki dotičnega naroda, kakor hitro se le-ti primerno izobrazijo.

Komunistična država dovoljuje popolno jezikovno avtonomijo in svobodo, ne prizna pa nobene kulturne avtonomije in svobode. Sovjeti hočejo razvijati in gojiti vse jezike; vsi so jim enaki, kakor so po njihovi ideologiji vsi ljudje enaki. Ne priznavajo elementov, ki izvirajo iz meščanske kapitalistične ali fevdalno-verske dobe, temveč hočejo postaviti kulturno življenje narodov na novo podlago in zato razdirajo vse vezi, ki vežejo narode s preteklostjo. To pa pomeni smrt narodnih kultur, posebno pri narodih, ki so le-te pri njih krepko zasidrane, zgodovinska samozavest močno izražena in kjer kultura ni last samo enega razreda, temveč je vse narodno življenje prežeto z elementi skupne kulture. Sovjeti nočejo asimilacije ali propasti narodov, temveč pričakujejo, da se bodo vsi narodi oprijeli komunistične ideje in se odpovedali vseh izvorov samobitne kulture. Vsi narodi Unije so enakopravni in enako vpoštevani, toda politične svobode in svobodnega razvoja ne uživajo. Komunistična stranka odloča v vseh vprašanjih in ne organi posameznih nacionalnih republik. Iz absolutnega gospodarja naj bi se razvil nacionalizem v slugo neke izvenacionalne ideje. Morda se bo v bližnji bodočnosti komunistični stranki posrečilo vzgojiti mladino in množice narodov v tej smeri. Za sedaj pa še živijo stare sile, ki so še močne: ruski šovinizem in lokalni nacionalizem. Komunistični vodje ne priznavajo samo, da te sile resnično še obstojajo, priznati morajo temveč, da celo rastejo.

Narodi sovjetske republike, ki so imeli svoje izobraženstvo že pred prevratom, stremijo za državno samostojnostjo in odklanjajo vsako kulturno zvezo z Moskvo. Le narodi, ki so bili pod carizmom zanemarjeni in preganjani, morejo biti hvaležni nacionalni politiki sovjetske vlade, kajti pri teh plemenih ni kaj razdejati, temveč le zgraditi. Narode Unije pa, ki so doživeli vpliv Evrope in njenega nacionalizma, ki imajo kulturno tradicijo, ne more zadovoljiti vloga, ki jo jim je komunizem dovolil.

Komunizem pozna in priznava različnost narodov in vé, da bodo te razlike obstojale tudi, ko bo socialistična zgradba gotova. On skuša uresničiti mir med narodi in izpolniti njihove nacionalne potrebe, toda le, kolikor so v zvezi z izvedbo socialističnega programa. Ta okvir je pa tako ozek, da se o svobodi narodov ne more govoriti. Sovjetski režim ni ruski, temveč proletarski, on ne skuša narode porusiti, temveč ruski narod vzgojiti za komuniste, nosilce komunistične zgradbe. Med tako vzgojenimi narodi bi moglo priti do rešitve spora med komunizmom in nacionalizmom, vendar popolnega in trajnega zmirjenja teh dveh različnih svetovnih naziranj ni pričakovati. Borba med komunizmom in nacionalizmom bode trajala do uničenja enega ali drugega.

LEPOSLOVJE

Josip Vandot:

Tonca

(Slika iz Martuljka)

A že ni bilo veselega Andrejca nič več pred njo. Tonca je spet vedela, da je šel pred dvema dnevoma pod Ak, da pogleda po gozdu, katera drevesa bi bila godna za sekanje. V jutru po onem večeru, ko so se vžigale nad belimi gorami prve zvezde in sta se onadva prvič v svoji skriti ljubezni oklenila drug drugega, je šel na gore, a se še danes ni vrnil. Gore so ga vzele in ga skrile v svoje molčeče, blesteče skrivnosti.

Ljudje ga iščejo po vsi gorski kotlini in pravijo, da ga je smrt srečala v neznanem prepadu, ko ga je s strmine potegnila za sabo. A to ne more biti res. Andrejec je mlad in močen in smrt se niti ne upa stopiti predenj. A kaj šele, da bi ga objela, kot ga je Tonca objela pod molčočim jesenom. Andrejec se ne boji nikogar in on bi potegnil smrt v prepad, a ne smrt njega.

„Andrejec!“ je Tonca pridušeno zavpila v gluho gorsko strmino, a niti najtišji jek ji ni odgovoril. „Poiščem te, Andrejec, ker sama ne morem biti v dolini. Poiščem te in te privedem nazaj. In bova srečna in se smejala smrti, ki se še malo ne upa do naju. Še najmanj pa do tebe, Andrejec!“

Posmejala se je in stopila naprej. Strmina se je vzpela skoro navpično, hoje in mecesni so se razmikali na široko, bele gore so se razgalile v višavi, modro nebo se je zasmejalo in tropa sinic je preletela goličavo in začebljala na starih, s sivimi lišaji gosto pokritih hojajah. Na levi strani je završelo zamolklo rjojenje slapa, valečega se iz nevidne višine.

Tonca je zaslišala škripajoče glasove, ki so prihajali iz višave tik nad njo. Stopila je v stran in se prikrla v grmovju. Neprijetno ji je bilo, da sreča tod ljudi, ki bi jo izpraševali, kaj jo je prignalo sem v gore.

Koraki so prihajali vedno bliže. Že so škripali za ovinkom, že so šli po goličavi. Tonca je hipoma zagledala Ziljanovega Šimna in tik za njim Robičevega Janeza. Nesla sta iz močnih smrekovih vej napravljena nosila in sta se držala sključeno, kot da ju k tlom pritiska silna teža, ki je prostrta na nosilih. Že sta se bližala grmovju, ki se je za njim skrivala Tonca in ki ji je srce zastalo v čudni, skoro sladki grozi.

Vzpela se je napol in pogledala na nosila. Med smrekovimi vejami je zapazila nogo, ki je gledala izza smrečja in je bila obuta v težko nakovan čevelj, a više gori se je pokazala roka, še više nekaj svetlega, skoro črnega, na vso moč podobno lasem, ki tako lepo pristajajo Andrejčevi glavi. V srcu jo je zaskolelo, trn se je še huje zabodel vanj in Tonca se je dvignila in je zakrilila z rokami. Skočila je izza grma in stopila na stezo. Smrečje je razgrnila silovito in zdaj se ji je prikazal Andrejčev lepi obraz. Bil je bled, oči je imel zaprte in čez čelo se mu je vila dolga, krvava lisa, rdeča, kakor da je ravšjevo cvetje izlilo svoj sok vanjo.

„Andrejec!“ se je izvilo iz Tončinih tesnih, bolečih prs in noge so se ji za trenutek pošibile.

Šimen in Janez sta se ustavila. Pogledala sta jo, a se nista prav nič čudila, da jo vidita v gorski samoti. Z rokavom sta si obrisala znoj z lica in sta trikrat zasopla.

„Da, Andrejec je,“ je dejal Šimen z zamolklim, pridušenim glasom. „Našla sva ga v tolmunu pod slapom. Vrh stene se je bil prijel za trhel borovec in gledal v globočino. A borovec se je ulomil in Andrejec je zdrknil v slap. Po vsem koritu se je kotalil in je obležal v tolmunu. Škoda ga je — bil je fant, da ga goršega ne bo tako kmalu na vasi... Andrejec...“

A že sta stopala po goličavi in sta se utopila v gluhem gozdu. Še trikrat so zaškripali njuni koraki, sinice so še enkrat začebljale in so vzfrfotale kdo ve kam v jesen in tihoto. Med gorskim prostranstvom se je čulo samo še divje rjojenje slapa, ki je neviden besnel med začrnelim skalovjem nad grapo, ki se je tu stisnila v ozek jarek.

Tonca je stala nepremično na stezi in strmela na prazno goličavo. A pred sabo ni videla drugega kakor dolgo liso, prepojeno s temno rdečim ravšjevimi sokom. Ta lisa je trepetala, se zvijala, da so jo zabolele oči. Obraz si je pokrila z dlanmi in sama ni vedela, kaj naj stori sedaj, ko so mrtvega Andrejca odnesli v dolino.

„Domov ne grem,“ je pomislila obupno. „Gledali bi me in bi vedeli, da sva se z Andrejcem imela rada. Na vasi bi govorili čudne reči in bi si pomežikovali. Že radi Andrejca ne grem domov... o, moj Andrejec, Andrejec...“

Zajokala je tiho in bridko, a v očeh se ji ni prikazala niti ena solza. Še enkrat je pogledala po stezi, koder sta Šimen in Janez nesla Andrejca, in se je obrnila in naglo stopila v goščavo. Gozd je bil tu posajen s širokimi bukvami in tla so bila visoko posuta z rumenim, mokrim listjem. Steza je zavila v jarek, ki ga je potok izdolbel med skalovjem, štrlečim v nedogledno višavo.

Tonca sama ni vedela, kdaj in čemu je prišla pod slap. Hipoma ji je brizgnilo sto ledeno mrzlih kapelj v obraz in se je zavedla.

Sedaj šele je slišala rjojenje razpenjene vode, ki se je po navpičnem žlebu valila iz strašne višine, se strmoglavljala čez steno in se raztepena in penasta zaganjala v valovajoči tolmun, ki mu človek ni vedel dna in globočine. Po vsem ozkem ozračju so v divjem metezu pršele debele kaplje, kakor da se je iz gorskih oblakov vlila silna ploha.

Tonca je sedla na mokro skalo in se zagledala v šumeči tolmun. Glej, tam je ležal Andrejec, tolmun ga je zgrabil od vseh strani in ga potegnil v globočino. A Andrejec je bil lep in mlad in se je radi tega zasmilil celo razdivjani vodi. Prijela ga je, dvignila in ga je varno potisnila na pesek, da ga tam ljudje najdejo in ga pokopljejo, kakor se mlademu človeku spodobi.

Glej, tam na pesku se še dobro pozna, kje je ležal Andrejec. Tonca je vstala in z roko trikrat pobožala drobne kamenčke, na katerih je ležal šele pred kratkimi hipi on, ki ga bodo nemara že jutri gori pri fari položili v grob. In kaj bo ona začela brez njega? Rada ga je imela, kar se spominja, zdaj ga ni več, a ona ga ima zdaj še rajši, zdaj, ko ga ni več. Moj Bog, kakšno bo zdaj življenje, ko bo imela rada fanta, ki leži v grobu, in ona ne bo mogla nikoli priti do njega in on ne do nje? Kakšni bodo večeri in kakšne bodo noči, ko bo brez spanja zaman čakala, da Andrejec potrka na okence in do pozne ure pripoveduje, kako jo ima rad in že komaj čaka, da jo povede v svojo lepo domačijo, stoječo onkraj Save pod senčno goro? Tako je govoril pod jesenom tisti večer, ki je tako blizu, a vendar tako daleč, da je nemara minula večnost, kar ji je tako lepo blestel z zvezdami na nebu. A Andrejec ji ne bo govoril nikoli več, saj iz groba ne pride nihče več, in njeno okence bo mrtvo z rožmarinom in nagelji vred, ki bodo zveneli, ker je Andrejec umrl.

Tonca je zaječala od bolečine, ki ji je šinila iz srca v glavo in ji pričela kljuvati po mrzlih sencéh. Slap ji ni več rjovel, tudi sikal ni več, kakor da se plazi ob njem tisoč in tisoč kač. Po glavi ji je šumelo in vrelo, a vendar je razločno slišala čudne glasove, najprej podobne glasnemu joku, ki pa je utihnil čez nekaj trenutkov in se prebil v žuborečo pesem, podobno pesmi, ki jo poje mlad človek, ki je za vselej izgubil dekle. Glasovi so postajali razločnejši in Tonca jih je že razbrala: fant je sedel v gorah in pel o gorskih zvonovih, ki so peli njegovemu dekletu k pogrebu.

„Kekljev Orenc poje,“ je prešinilo Tonco. „Zagledal me je in sem se mu zasmilila. Pa je zapel, kot poje v slapu že bog ve koliko let...“

Za trenutek ji je bolečina v glavi prenehala in Kekljev Orenc je stal pred njo, kakor da je živ stopil iz slapa. In se je domislila zgodbe, ki se je v Martuljku zgodila gotovo že pred tristo leti ali pa še več. Dolí na vasi je Orenc rad imel mlado dekle, a Orenc je

bil prav tak fant kot je bil Andrejec. Citrarjevo dekle pa je bilo ošabno in bog ve kaj je storilo Orencu, da ji je sredi noči v njeni kamrici zasadil nož v srce. Pobegnil je v Martuljek, a je obupal nad sabo, nad življenjem brez nje, ki jo je umoril v svoji vroči ljubezni. Stopil je na višino, od koder se strmoglavlja potok v brezkončni prepad, zagnal se z vodo v globočino in obležal mrtev pod slapom v

Jermanov slap, iz katerega je zajeta voda za kopalni bazen (5 min. od Mladinskega doma).

tolmunu. Voda ga je vrgla na pesek kakor Andrejca, a Orenc že sto in sto let poje in toži v slapu, ker je moral umreti tako mlad in nesrečen. A tožil in pel bo še leta in leta, dokler se mlado dekle, ogoljufano v ljubezni, ne vrže v slap in obleži na pesku kraj tolmunu.

„Orenc poje,“ je govorila Tonca in je trepetala po vsem životu. „Poje o zvonovih, ki bodo že jutri peli tudi Andrejcu... Orenc poje in nemara bo od zdaj naprej pel tudi Andrejec v slapu. Pel, dokler ga ne reši mlado dekle... Gorje, kakor Orenc...“

Strah ji je stisnil prsi, da je mukoma zasopla, po sencéh jo je rezala bolečina, da je omahnila in se naslonila ob mokro skalo. S široko odprtimi očmi je strmela v slap, ki je silovito bil po ozkem koritu in se je vsak trenutek pršil ob obeh straneh v sto in sto pramencih, odbijajočih se od skal in izpreminjajočih se v milijon kapelj, ki so se curkoma vlivale po ozki kotanji in škropile črno skalovje daleč naokrog.

Pesem o gorskih zvonovih, ki jo je slap prepeval, je postajala vedno močnejša in razločnejša. Tonca jo je poslušala pozorno, a že je zmajala z glavo.

„To je samo Orenčev glas,“ se je razveselila v srcu... Andrejec še ne poje. Saj ga morajo vendar prej pokopati... Siromak Andrejec, ki se boš moral pajdašiti z nesrečnim Orencem in prepevati z njim...“

A že se je zasmejala, da je njen glas prevpil slapovo petje. Tlesnila je z rokami in zavpila, da je odjeknil njen glas med nemim skalovjem, obkrožajočim divjo gorsko kotanjo:

„Andrejec, ti ne boš prepeval v slapu. Preveč te imam rada in ne pustim, da še v smrti ne najdeš miru. Saj si umrl tako žalostno, ko sva se komaj enkrat objela pod jesenom... Ne boš prepeval v slapu, da bi ljudje grdo govorili o tebi. A tudi ti, Orenc, ne boš prepeval več...“

Po bledem licu se ji je razlila živa rdečica, velike, modre oči so ji žarele v svetlem blesku, ruta ji je bila zdrknila v zatilnik in predivasti kodri so se je nagnili globoko na čelo. Smeh ji je sijal na polnih ustnih in prožno je stopila čez pesek in naglo krenila po stezi v strmino.

Gozd je popuščal, skale so se kazale iz njega, črnkast, preperel mah jih je skoro popolnoma pokrival. Tam v ospredju je kipelo silno, zasneženo skalovje visoko, visoko v modro nebo. Bilo je prav blizu in v določnih črtah in divjih gmotah so se odražale med snegom navpične, od črnih žlebov tu pa tam presekanе stene. Tihota je ležala težko nad vsem svetom, pretrgal jo je v kratkih presledkih z vriščem le jastreb, ki se je samotni zibal visoko nad snežišči.

Tonca je obstala na strmini. Z rokavom si je obrisala znojni obraz in se potem zagledala v ozko dolino, ki je ležala globoko pod njo. V sončnih žarkih se je blestel tam doli beli prod, sredi njega se je svetlikala Sava, raztegnjena vas je dremala ob polju in produ. A tam onkraj proda je samevalo pod goro nekaj belega in prijaznega — samotna domačija, ki jo je od treh strani obkrožalo drevje. Sonce se je upiralo v njo, da je s svojo belino svetila daleč in visoko, dokler so jo oči mogle gledati.

„Andrejčev dom,“ se je Tonca posmejala in nič bridkega ji ni bilo v mislih. „Na oder so ga položili in prižgali sveče okrog njega. In Andrejec je lep in smrt mu ni mogla prav nič. Samo tih je in bo ostal tih. V Martuljkovem slapu ne bo prepeval nikoli. Samo na onem svetu bo prepeval, a prepevali bomo vsi trije: Andrejec, Orenc in jaz. O, tudi jaz, da bo petje lepše...“

Še enkrat se je posmejala in z roko pomignila tja dol, kjer se je svetila Andrejčeva domačija. Potem pa se je naglo spustila po strmini in je drsela med rušjem, oprijemajoč se raskavih vej. Hipoma je obstala ob potoku, ki se je prav tu valil v nenasitno žrelo skalnate kotanje. V globočini pod njo je vrvelo, bučalo, sikalo, rjovel in pelo, da so se skale in tla stresali daleč naokoli. Iz kotanje se je sunkoma dvigala gosta, sivkasta para, ki pa se je že nizko pršila in bila na skalovje in grmovje gost dež.

Tonca je stopila na rob, kjer je stal preperel, prelomljen borovec. Na mahu je hipoma zagledala nekaj pisanega. Naglo se je sklonila in pobrala rutico. Spoznala jo je takoj, bila je Andrejčeva. Znoj si je brisal s čela, ko je stal tu, se držal za borovec in radovedno gledal v divje se peneči kotel. Ko pa ga je smrt potegnila v globočino, mu je robec odpadel in obležal na pesku.

Tonca je gledala rutico in jo je pritisnila na vroče čelo. Z levico se je oklenila borovca, a še mar ji ni bilo, da se je staro drevo zamajalo. Sklonila se je naprej in se ozrla na pare, ki so se sikajoč poganjale iz žrela.

„Tako je gledal Andrejec,“ se je smehljala v veselem smehu. „In tako gledam tudi jaz... Zapela bi pesem o gorskih zvonovih. Nemara jo je tudi Andrejec pel, ko je takole gledal v ta kotel, ki tako strašno vre. Zakaj bi ne zapel? Saj bodo tudi zvonovi kmalu zapeli Andrejcu. A ne smejo peti samo njemu. Tudi meni zapoje...“

Posmejala se je in zapela. A njen glas je prevpilo bučanje razpenjene vode, slišala ga je le ona sama. A odpela je le dve vrstici, ker je hipoma omahnil borovec, ki se je zanj držala. Rutico je krčevito pritisnila k ustom, ker ji je zmanjkalo sape, a je že utonila v sikajoči peni, ki se je prav tedaj z vso silo pognala iz kotanje. Za njo se je zvalil v globočino tudi borovec, za njim pa je polzelo kamenje in prst, ki so jo iz zemlje iztrgale borovčeve korenine...

Pastir Makuc je oprezoval okrog slapa in jo je zagledal ob tolmunu. Ležala je prav tam, kjer je Andrejec ležal še davi. Makuc je zagledal v njeni roki pisani robec in je takoj vedel vse. Dvignil jo je na roke in jo kakor otroka stisnil na svoje stare prsi. Ni ječal, samo solze so se mu ulile iz oči in se trkljale po njegovi raskavi, sivi bradi.

Vedel je, zakaj je šla pred nekaj urami smrt skozi Martuljek in šinila po penah in ob obrizganem skalovju skozi mrzli slap. Mir je

prinesla trem dušam in je divjemu slapu vzela tisto pesem, ki jo je morala v njem toliko let prepevati zakleta duša, a jo je danes rešilo dekle, ki je odšlo na pot, še tisočkrat višjo nego Špik, ki gleda zamaknjen v Martuljkovo samoto in paradiž. In na tisti poti je že zdaj našla njega, za katerim je šla skozi skrivnosti brezkončnega slapa. Gorski zvonovi zapoje obema hkratu, a njih pesem ne bo jokala, temveč se razlije kakor tiha, sveža radost po dolini in se v stoglasnem odmevu razbegne po belih gorah. In v Martuljkovih grapah onemi, kakor da so jo gozdovi in skale za večno vsesale vase.

Pastir Makuc je nevzdržema stopal proti dolini. Tesno je stiskal k prsim mrtvo dekle in jo je gledal in se smehljal. Solze pa so mu kapale na sivo brado, a jih ni otrnil, ker so se mu zdele prelepe ...

K O N E C.

Fr. Milčinski:

O marelarju in njegovi ženi

Je živel dedec, marele je popravljaj in ure in siten je bil kakor prga. Skregan je bil z vsem svetom, pa se je bolj težko kregal, ker je jecljal in se mu je tresla čeljust. Pa je bil seveda skregan tudi z ženo in kadar je bil hud, ga je najbolj jezila ta reč, da se ni mogel pošteno z njo skregati, kakor bi se bil rad, namreč tako, da bi ga slišali ljudje, kajti nikakšen ni to kreg, ako ga nihče ne čuje! Vendar je v takih prilikah storil, kar je bilo v njegovi moči: na stežaj je odprl okno, s postelje vzel blazino in venkaj na cesto stresal perje. Pa so ljudje že poznali njegovo imenitno navado in so dejali: „Sneg gre, gospod marelar so hudi.“

Pa je bila reč taka, da ni bil le on skregan s ženo, nego je bila tudi žena skregana z njim, močno skregana, na vse kriplje in pretege, in so pravili ljudje, da že deset let nista izpregovorila ne besedice drug z drugim. Otrok pa sta imela štirinajst, najmanjši je štel en mesec.

Bila sta pa skregana največ iz teh dveh vzrokov: on, ker je bila skregana ona, ona, ker je bil skregan on. V teku let sta bila pozabila, kdaj in zakaj sta se bila skregala prvič.

Pa ga je ničkoliko jezilo, da je skregan z ženo že štirinajst let in da ne ve vzroka, zakaj. To ga je grizlo in mu ni dalo miru. Slednjič, po štirinajstem otroku, se mu je zdelo, da je vendar našel vzrok, in mu je silno odleglo in je izpregovoril ter ženi v lice povedal ta vzrok. Pokazal je na štirinajstega otroka in dejal: „Ta-ta-ta ni mo-mo-moj.“ Kajti kakor povedano, mož je imel hibo, da je precej jecljal in mu je trepetala čeljust.

Žena je debelo pogledala moža, za možem otroka, potem je oči zasukala proti nebu, ali se ne bo zgenilo nebo in bo mesto nje odgovorilo z gromom in streló. Nebo je molčalo, pa je molčala še ona in je molčala še bolj trdovratno kakor dosedaj, kar pa ni oviralo, da sta imela potem še petnajstega in šestnajstega otroka.

Pa se je neki dan zgodilo, da so trije najmlajši se valjali v kotu, hoditi še niso mogli; in da niso preveč kričali, jim je dala mama vajeno sesalce vsakemu v gobček. Najstarejši izmed teh treh pa je bil oni, ki je bil štirinajsti v vrsti in je bil o njem trdil marelar, da ni njegov. Štel je fantiček tiste dni dve leti in pol in kakor je bil slab v nogah, je bil slab tudi v jeziku in ni bil do tistega dne še prav nič žlobudral.

Tisti dan pa se je nenadoma zgodilo: vzal je dudek, ki ga je bil dobil od mame, zopet iz ust, nakremžil je lice in zavekal: „Ta-ta-ta ni-ni mo-mo-moj!“ in se mu je tresla čeljust.

Pa so se usta odprla še materi in je zmagoslavno poklicala moža: „Ali slišiš? Ali vidiš? Pa si rekel, da ta ni tvoj! Pa tako jeclja kakor ti, prav tako se mu trese čeljust kakor tebi in nikomur drugemu na vesoljnem svetu! Zdaj boš vendar verjel, da je tvoj! Pa tudi trapast je prav tako — hvala Bogu!“

In je tisti dan pri marelarju zopet močno snežilo.

ZADRUŽNI VESTNIK

ŠE ENO PISMO Z MARTULJKA

Moje počitnice v železničarskem domu kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Počitnice! To je nekaj za nas šolsko deco. Veselimo se zlate prostosti, a posebno uživamo v prosti naravi. Saj smo skozi vse šolsko leto med štirimi stenami v šolski sobi.

Da, rekla sem, v prosti naravi je naše uživanje. In kje je lepše nego v naši Gorenjski, ob vznožju naših prekrasnih gorá, ko vsak čas lahko pohitiš v objem teh gorskih velikanov in si razgledaš naš svet ter navžiješ svežega zraka. Potem se okoplješ v bistri vodi, skačeš po košatih gozdovih, trgaš gorske cvetice in se družiš povsod z naravo.

Vse to in še več sem doživela letos v železničarskem domu v Gozdu-Martuljku.

Ko sem zagledala prekrasni dom, — mogočni simbol sloge — delo naših vrlih očetov železničarjev, sem zavriskala od veselja. Poslopje je tako prostorno in lepo urejeno, da nima človek nikakega občutka tesnobe. Nasprotno, zdi se ti, da si zunaj v prirodi, ob vznožju špika, kateri kar sili v tvojo posteljico. Zrak te obdaja z isto svežostjo in isto močjo kot zunaj. Tudi reda smo se navadile. Čevlje smo sezuvale spodaj v kleti, jih stavljale vsaka v svoj predalček, nato pa v copatah v umivalnico, od tu dalje čiste in umite v slačilnice, vsaka k svoji

omarici in potem šele k večerji in nato v mehke posteljice.

Zjutraj smo se kar prestrašile, ko smo zaslišale glas zvonca, ki nas je neusmiljeno budil. O, ti presneti zvonec! Stekle smo hitro v slačilnico in umivalnico, a nato brž k telovadbi. Po telovadbi je vsaka svojo posteljo lepo pospravila in nato smo odhitele v zbor in k zajtrku. V krasni jedilnici smo hitro pojedle, a nato pod vodstvom učiteljic k igram. To vam je bilo živahno! Nekatere so se zabavale z žogami in žogicami, druge so zopet igrale namizni tenis, resnejše so si belile glave pri šahu, a z drugega konca se je slišal smeh deklet, ki so vrtile „Marjančo“.

Hitro je minil čas in same nismo vedele, ko nas je zvonec klical k južini. Po južini zopet igre, pa pisanje pisem in razglednic. Tudi kosilo je minilo v redu a po kosilu smo morale rade ali nerade, vse brez izjeme v posteljo, tako je zahteval poslovni red. Jezile smo se, ker se zvonec predčasno ni hotel oglasiti. Končno nas je pa le rešil. Nikakor niso hotele naše glavice doumeti, da je popoldanski počitek potreben in koristen za uspešno letovanje in okrepitev. Ko smo zopet uredile svoje stvari, je sledila malica, igre, sprehodi, nato večerja in naposled sladka posteljica.

Najlepše pa je bilo na izletih. Delale smo jih v bližnjo okolico, povzpele smo se pa tudi na vrhove, s katerih smo strmele v izgubljeno lepo Korosko, pohitele smo na Vršič in pod stene mogočnega Prisojnika in Mojstrovke, občudovala prekrasni Peričnik in splezale na mali Triglav. G. tajnik je bil zelo prijazen. Razkazoval nam je to in ono, odgovarjal na tolika vprašanja in nam razjasnjeval vse od kraja. Trudil se je z gdč. učiteljicami, da bi nam čim bolj ustregel.

Tudi g. predsednik nas je večkrat obiskal in nas spraševal, česa še želimo, kaj ni v redu in potem ukrenil tako, da so se še tako kisli obrazi morali razjasniti. Hvaležne smo mu

bile, kakor tudi vsem, ki so nam stregli in skrbeli za nas. Pomagale smo kuharicam in se tako naučile marsičesa.

Prišli so tudi deževni dnevi, a me se nismo dolgočasile. Čitale smo knjige, pripovedovale si doživljaje in učile naše sestrice iz Hrvatske in Srbije slovenščino. Dobro smo se razumele in prijateljstvo med nami je raslo. Težka je bila ločitev, težka zato, ker je bilo konec počitnic, težka tudi, ker smo šle proč iz kraja, ki smo ga vse tako vzljubile. Tudi kake solze so se utrnile, ko smo si podajale roke in želele zopet nazaj v mladinski dom.

Upamo, da smo bile pridne, vsaj nekatere, in da nas bodo drugo leto zopet sprejeli. Vsakomur želim uživanje počitnic v tako krasnem domu in na tako lepem kraju.

Dušica Bergant,
uč. III. r. mešč. šole.

PROSLAVA 100-LETNICE ROJSTVA MIHE VOŠNJAKA V CELJU.

Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani je 10. t. m. v Celju na prav slovesen način proslavila 100-letnico rojstva Mihe Vošnjaka. Priredila je slavnostni občni zbor baš v Celju, kjer je zaslužni slovenski združni pionir že pred 55 leti ustanovil Zvezo slovenskih posojilnic, s čimer je Celje postalo središče in žarišče združne ideje pri nas. Naključje pa je hotelo, da je slovensko združništvo ravno v Celju, kjer je bila zibel, doživelo največje razočaranje. Mogočna celjska posojilnica „Narodni dom“ se je leta 1922 izneverila združni obliki, nekaj let kasneje (l. 1930) pa je prva združna zveza na slovanskem jugu pod težo okolščin stopila v Zvezo v Ljubljani, ki sedaj uspešno nadaljuje združno delo na razširjenem področju. Tako je bilo celjsko združno slavje dvojno: proslava 100-letnice rojstva Mihe Vošnjaka in proslava slovenskega združnega Kosova, kakor je omenil eden izmed slavnostnih

govornikov. Proslave so se udeležili poleg uprave Zveze slovenskih zadrug, številni delegati krajevnih združnih ustanov ter predstavniki raznih združnih zvez iz Zagreba, Novega Sada in Beograda. Zvezo nabavljalnih zadrug drž. uslužbencev iz Beograda sta zastopala njen predsednik g. Miloš Štibler in podpredsednik g. M. Ikonić, našo zadrugo pa tov. Čerček, ki je v svojem govoru naglasil, da se kot železničar klanja spominu prvega slovenskega zadrugarja Mihe Vošnjaka, ki je bil tudi železničar in čigar spominu so se železničarji oddolžili s tem, da imajo najmočnejšo nabavljalno zadrugo v državi.

Po slavnostnem občnem zboru se je vršil redni letni občni zbor Zveze, po skupnem kosilu pa so se zbrani delegati in predstavniki ostalih zvez z avtobusi odpeljali v Št. Ilj pri Velenju, kjer so položili na grob Mihe Vošnjaka tri vence, med katerimi je bil tudi venec naše zadruge.

V zvezi s to proslavo pa naj omenimo, da smo se državni uslužbencizadrugarji še posebej oddolžili spominu Mihe Vošnjaka s tem, da nosi letos dograjeni dom Zveze nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v gozdu Martuljku ime Mihe Vošnjaka.

ČLANSTVU KREDITNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽ. ŽELEZNIC V LJUBLJANI!

Zadružništvo vsega sveta proslavlja dan 30. oktobra kot mednarodni dan za propagando štednje!

Upravni odbor podpisane zadruge je uverjen, da bo proslava tega dne, posvečenega propagiranju štednje, dosežen na najelpši in najučinkovitejši način, če se zbudi smisel za štednjo pri mladini, ki bo nositeljica in voditeljica bližnje bodočnosti. Zato je sklenil, da razpiše 20 daril za najboljše dijake(inje) srednjih šol, deco članov naše zadruge, in sicer bo podelil: 10 daril v hranilni vlogi po

Din 50.—, za dijake(inje) nižjih razredov srednjih šol in 10 daril v hranilni vlogi po Din 100.—, za dijake(inje) višjih razredov srednjih šol. Merilo za priznanje razpisanih daril bo uspeh, ki ga bo učenec dosegel v šolskem letu 1937/38. Hranilne vloge bodo ostale vezane do 21. starostnega leta učenca.

Člani, ki reflektirajo na ta darila za svojo deco, naj ob koncu tekočega šolskega leta predložijo podpisani Kreditni zadrugi letna spričevala.

Imena najmarljivejših dijakov, ki bodo prejeli nagrado, bomo svoječasno objavili v „Zadrugarju“.

Upravni odbor
Kreditne zadruge usl. drž. železnic
v Ljubljani.

TEKSTILNI TEČAJ MANUFAKTURISTOV NAŠE ZADRUGE.

Izobrazba združnih uslužbencev, pa najsibo splošna, zlasti pa strokovna, je prvi pogoj dobre in solidne postrežbe, premišljene nabave in pravilne kalkulacije. Brez dobrih in strokovno podkovanih uslužbencev ni zadovoljnih zadrugarjev in tudi ne uspeha zadruge. Društvo uslužbencev je iz navedenih razlogov skrbno pripravilo tekstilni tečaj, uprava zadruge pa je z razumevanjem akcijo omogočila in stavila gmotna sredstva na razpolago. Tečaj se je vršil v septembru t. l. in je trajal teden dni. Udeležili so se ga vsi uslužbenci manufakture in šivalnice iz Ljubljane ter dva manufakturista iz Maribora. Predavala sta ravnatelj in profesor tekstilne šole v Kranju, ter poučila udeležence o vrstah tekstinlega materiala, o barvanju tkanin, o predilstvu in vezavah, o dekompoziciji tkanin, o tehnologiji tkanja in apreturi. Udeleženci so priredili tudi izlet v tekstilne tovarne v Kranju in posetili tamkaj tekstilno šolo. Razen vprašanj s področja tekstilne industrije so se udeleženci tečaja bavili tudi s sploš-

nimi problemi o zadružništvu in nje- ga ciljnih, dalje je bilo govora o prak- tičnem udejstvovanju v zadrugi, n. pr. kaj sme kupovati zadruga in kakšna mora biti kalkulacija, ter o postrežbi zadrugarjev. Zadnja tri predavanja so oskrbeli uslužbeni sami.

Uspeha in pomena tečaja nam ni treba posebej poudarjati. Zlasti v manufakturi je potrebno zaposliti res dobre ljudi, kajti na tekstilnem trgu se pojavljajo vsak dan novi dezeni in novi vzorci ter toliko raznovrstnih materij, da nestrokovnjak težko pravi- lno in dobro izbere. Zato mora zanj misliti zadružni uslužbenec in mu staviti na razpolago le dobro blago, kar pa zmore le prvovrsten uslužbe- nec. Zatorej je želeli, da bi naši uslužbeni tudi v bodoče čim več po- zornosti posvečali svojemu strokov- nemu izpopolnjevanju, pri čemer lahko vedno računajo na razumeva- nje in podporo s strani zadruge.

EKONOMIJA POTROŠNJE.

Zveza nam je poslala naslednji do- pis, ki ga v izvorniku in celoti našemu članstvu priobčujemo s prošnjo, da nam sporoči, kdor si želi nabaviti po- trebno in zanimivo knjigo, ki jo zveza v svojem dopisu priporoča:

Ovih dana, kao izdanje Savezove Biblioteke broj 17, izašla je iz štampe knjiga „E k o n o m i j a p o t r o š n j e“ od našeg zadrugara urednika sarajev- ske „Zadruga“ i saradnika Savezove zadružne štampe g. Šefkije Bubića, profesora Državne trgovačke akade- mije u Sarajevu. Knjiga ima 288 štam- panih stranica sa 48 tabela i slika.

Knjiga je pisana vrlo zanimljivim jezikom, tako da je mogu čitati ne samo oni koji imaju neko privredno obrazovanje, nego uopšte rečeno, ona je razumljiva za svakog naše zadruga- ra, koji samo zna da čita. Stvarno, knjiga je i napisana za naše zadruga- re u masi, te se kao takva može preporučiti svakoma na čitanje.

Naročito Vam preporučujemo da u što većem broju nabavite ovu knjigu za Vašu zadružnu biblioteku, kao i da otkup te nekoliko primeraka za Vaše vrednije siromašnije zadrugare, ili za tamošnju zadružnu omladinu, dajući joj na dar ovu knjigu u preko škole. Pri tome smatramo za potrebno da istaknemo ovo:

Mi smo kao potrošači preuzeli sebi u zadatak da zadružno snabdevamo svoje domaćinstvo in da se uopšte u svojoj sredini snalazimo onako kako i odgovara našim zadružnim potro- šačkim interesima. Vršeći taj zadatak, mi se svakodnevno spotičemo o razna pitanja potrošnje, kao što su: organi- zacija našeg kućnog gazdinstva; rad u našoj kući i njegova organizacija; način kako ćemo doći do svoje kuće; način kako ćemo izabrati nameštaj i drugo pokuštvo i kako ćemo njme rukovati; kako ćemo urediti pitanja svojih dugova, do koje se svote sme- mo zadužiti, kada na kuću smemo uzeti zajam; šta znači kada kupujemo kod trgovca, a šta opet kada kupu- jemo u zadrugi; kuda nas odvode rate; šta su bakalski tefteri i kakve su njihove posledice; kako bi trebalo da vodimo knjige u svojoj kući; ka- kav je naš potrošački položaj u da- našnjoj politici, komunalnoj politici, državnim finansijama; šta znači stan- dard našega života; koliki su troškovi naše hrane, stana i odela, školovanja dece i drugo. Sva ta pitanja sistematski su sredjena u ovoj knjizi, tako da bi se ova knjiga mogla nazvati bukva- rom potrebnim ne samo zadrugarima nego svima potrošačima uopšte.

Ujedno Vam skrećemo pažnju i na to, da bi se knjiga mogla zgodno upo- trebiti za jedan mali zadružni tečaj Vaših članova, a taj bi se sastojao u tom da nadjete nekoliko vrednih za- drugara, koji će negde ovu knjigu zajedno čitati i diskutovati sve ono što vide da zalazi u njihov današnji život.

Savez se nada da ćete nabavkom nekoliko komada ove knjige prokročiti

u našoj sredini put potrošačkim interesima, a ostalo što Vašim članovima i samoj zadrugi može ova knjiga da dode, sami ćete uvideti kada budete do nje došli.

Potreban broj primeraka poručit preko Saveza direktno. Cena je po komadu 60 dinara. Kad poručite najmanje 5 komada 25% popusta.

Sa zadrugarskim pozdravom

**Savez nabavljačkih zadruga
državnih službenika.**

NAŠA ZADRUŽNA BIBLIOTEKA.

Na svojčas izraženo željo s strani naših članov prinašamo prvi seznam zadrुžnih in gospodarskih strokovnih knjig, ki jih ima naša zadruga v svoji biblioteki:

1. Miloš Štibler, Zadrुžništvo.
2. Miloš Štibler, V domovini ročdel-skih pionirjev.
3. Fran Terček, Oris zadrुžništva.
4. Dr. A. Gosar, Za kršćanski socializem.
5. Dr. A. Gosar, Narodno-gospodarski eseji.
6. Dr. A. Gosar, Socialna ekonomija.
7. Charles Gide, Materjalizam i politička ekonomija.
8. Hans Adler, Das Werden der Weltwirtschaft.
9. Albert Lauterbach, Weltwirtschaft u. Staatenpolitik.
10. Bernhard Jaegi, Die Genossenschaft in der Praxis von der Gründung bis zur Liquidation.
11. V. Totomianz, O početku zadrugarskega pokreta.
12. V. Totomianz, Konsumentenorganisation.
13. V. Totomianz, Din Konsumvereine in Russland.
14. H. Pestalozzi, Kratak prikaz Pestalozzijeveg učenja u odnosu prema zadrugarstvu.
15. D. Negencov, Društveno vaspitne zadaće zadruga.

16. M. Vičić, Zadrुžništvo, I. knjiga.
17. M. I. Tugan Baranovsky, Socijalne osnove zadrugarstva.
18. Karl Marx, Mezdno delo in kapital.
19. K. Hildebrand, Organisation und Direktion des genossenschaftlichen Betrieben.
20. Dr. J. E. Krek, Izbrani spisi — Socializem.
21. Nikola Jarak, Pod zastavom duginih boja.
22. Gromoslav Mladenac, Istorija zadrुžnih doktrina.

(Se bo nadaljevalo.)

ZADRUŽNIŠTVO PO SVETU.

Švedska. Zveza švedskih potrošnih zadrug je imela kot centrala za nabavke v prvi polovici tega leta prometa za 102 milijona kron (eno milijardo 200 milijonov dinarjev), to je za 12 milijonov kron več kot v istem času lanskega leta; njen promet kot zadruge pa je znašal 226·5 milijonov kron (dve milijardi 800 milijonov dinarjev, kar predstavlja porast za 21 milijonov kron.

Švicarska. Zveza švicarskih potrošnih zadrug je v začetku tega leta vladi predala predstavko, v kateri zahteva, da naj podvzame potrebne mere za preprečenje skoka cen življenskim potrebšćinam. Vlada je odgovorila, da se Zvezi zahvaljuje, ker se zanima za vladno politiko v pogledu reguliranja cen. Hkratu je Zvezo obvestila, da je nekatere njene pobude že opuštevala.

Nizozemska. Konsumno zadrुžništvo v tej državi je v stalnem porastu. Glavna nabavljalna zadruga je imela v prvi polovic tega leta prometa za 15·5 milijonov goldinarjev (ca 400 milijonov dinarjev). V primeri z lanskim letom pomenja to porast za 10·6%.

Zedinjene ameriške države. V državi Minesoti bodo že to jesen vpeljali v šolah obvezen pouk v zadrुžništvu.

Angleška. Angleška Glavna nabavljalna zadruga je zgradila novo tvornico za jeklene proizvode. V kratkem

bo zgradila tudi tvornico za univerzalno vodo, razne esence in za sadne soke. (Po „Zadružni zastavi“).

Iz uprave

Obvestilo glede naših mesnic

Pogodbo, ki jo je sklenila naša zadruga pred tremi leti z g. Rudolfom Ocvirkom glede uporabe zadružne mesarske delavnice in dveh mesnic v Kolodvorski in Medvedovi ulici v Ljubljani, bi potekla 31. XII. t. l. Pogodbeno razmerje z najemnikom pa je bilo 1. X. t. l. predčasno prekinjeno, radi česar je zadruga začasno oddala v najem le mesnico v Kolodvorski ulici g. Musarju, ki oskrbuje naše člane z mesom in mesnimi izdelki. Med tem je zadruga poskrbela najugodnejšega ponudnika tako, da bo mesarska delavnica pričela obratovati že 1. XI. t. l.

Ravnotako sta oddani gg. Bratkoviču in Anžiču obe mesnici; ona v Šiški bo otvorjena že 1. XI. t. l., dočim bosta po g. Musarju prevzela mesnico v Kolodvorski ulici takoj, ko jo sedanji najemnik izprazni. S tem bo vprašanje dobave mesa in mesnih izdelkov našim članom zopet urejeno, na kar ljubljanske zadrugarje opozarjamo.

Vsem zadrugarjem s proge!

Vse zadrugarje s proge ponovno naprošamo, da v lastnem interesu ne prihajajo v pričetku termina, t. j. na 24. in 25. vsakega meseca, ker sta ta dva dneva določena za ljubljanske člane.

Radi navala ljubljanskih članov in članov s proge, je zadružnemu osebju v prodajalnah v teh dneh nemogoče obvladati postrežbe tako kot si članstvo želi.

IZREDNI OBČNI ZBOR NAŠE ZADRUGE.

Na številna vprašanja, ki prihajajo na upravo zadruge v zvezi z izrednim občnim zborom, obveščamo članstvo, da komisija, ki proučuje vzroke likvidacije mesnice, še ni zaključila dela, dočim uprava zadruge zbira po-

datke in material glede volitev delegatov. Kakor hitro bo delo zaključeno, bo sklican izredni občni zbor, ki se bo vršil predvidoma sredi decembra.

Novi zakon o zadrugah je izšel šele pred dnevi v službenem listu št. 81 dne 9. oktobra 1937.

Izdaja manufakture na račun skonta

Upravni odbor je sklenil, da bo zadruga svojim članom tudi v letošnjem letu izdajala manufakturo na račun skonta, nabranega v letu 1937. Člani v zimski dobi nujno potrebujejo manufakturo in si je brez kreditiranja na drug način le težko nabavijo.

Vsak član si more torej na račun skonta (štednje) že sedaj nabaviti v vseh naših prodajalnah manufakturo (čevlje), ako je v redu izvrševal svoje obveznosti do zadruge, to je, da v zadrugi ni prezadolžen in nima nikakih zaostankov na obrokih; ki bi torej v smislu sklepa letošnje skupščine prejel v mesecu marcu 1938 v gotovini izplačani tekoči skonto (štednjo).

Člani, ki si žele na ta način nabaviti manufakturo, naj se zgledajo v kreditni pisarni Nabavljalne zadruge v Ljubljani, Masarykova cesta 17/I, soba št. 11, odn. v Mariboru, koroški kolodvor, Frankopanska 34, kjer bodo prejeli posebne nakaznice za nakup. S temi nakaznicami lahko nakupijo v prodajalnah manufakturo za znesek, na katerega se nakaznica glasi.

Nabavo manufakture s temi nakaznicami je smatrati kot gotovinski nakup in so člani deležni tudi popustov, ki so določeni za gotovinske nakupe v manufakturnih prodajalnah. Člani s področja prodajalne na Jesenicah prejmejo nakaznice v prodajalni na Jesenicah.

Člani poslužujte se te ugodnosti!

Opozorilo

Opozarjamo naše člane naj v bodoče, zlasti v terminskih dneh prinašajo s seboj za nabavo mlevskih izdelkov platnene vrečice, kar je v interesu članov samih. Blago, ki ga prevzamejo v vrečicah, se ne raztrese, razen tega pa se članu hitreje postreže. S tem v zvezi naprošamo člane, naj prinašajo s seboj tudi nahrbtnike, odnosno košare, da bi se na ta način izognili zamudnemu zavijanju nabavljenega blaga in stroškom, ki za potrošeni čas in papir podražijo blago. Ljubljanski in mariborski člani naj pri naročilu v blagajni točno povedo, kakšno embalažo so oddali v trgovini; člani s proge pa naj isto označijo na naročilnici. Vreče, steklenice in drugo posodo je označiti z imenom, člansko številko in nazivom blaga, za katerega je dotična embalaža namenjena. Uvažujte to opozorilo, ker bo s tem zamenjava embalaže skoro nemogoča in bodo odpadle tozadevne reklamacije.

Dalje prosimo člane, da priložijo vsaki reklamaciji, ki jo je točno pojasniti, tudi originalni račun, da se s tem pospeši rešitev.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani

CENTRALA: LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17 • TELEFON ŠT. 22-41 IN 22-48

PRODAJALNE

Ljubljana:

Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 2248
Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 2641

Maribor:

Koroški kol., Frankopanska c. 34, telefon št. 2061
Glav. kol., Aleksandrova cesta 42., telefon št. 2825

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 10

Obračunske cene veljavne od 20. oktobra 1937 naprej.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le takoj ob prejemu blaga.

Mlevski izdelki

Moka Ogg	kg	3·60
„ Og	„	3·60
„ št. 2	„	3·40
„ št. 5	„	3·20
„ ajdova	„	4·75
„ koruzna	„	1·80
„ „ krmilna	„	1·50
„ pšenična krmilna	„	1·80
„ ržena	„	3·20
Otrobi, pšenični debeli	„	1·70
„ „ drobni	„	1·45
Zdrob, činkvantin	„	3·—
„ koruzni	„	2·50
„ pšenični	„	4·25

Testenine

Domače

Fidelini	kg	7·—
Krpice	„	7·—
Makaroni	„	7·—
Polži	„	7·—
Rezanci	„	7·—
Špageti	„	7·—
Zvezdice	„	7·—

Jajčne

Makaroni	kg	10·—
Polži	„	10·—

Jajčne v kartonih

Makaroni	kg	11·—
Špageti	„	11·—
Jajnine vseh vrst	„	17·—
A. C. „ „	„	18·—

Riž

Carolina	kg	11·—
Ia	„	8·—
Ila	„	7·—

Deželni pridelki

Čebula, domača	kg	1·50
Čebula, pražena „Cepo“	doza	6·—
Česen	kg	6·—
Pižol, cipro	„	—
„ prepeličar	„	3·25
Grah zelen, ...	„	9·50
Ješprenj	„	3·75
Ješprenjček	„	7·—
Kaša	„	4·—
Koruzna, debela	„	—
„ drobna	„	2·10
Krompir	„	—90
Leča, domača	„	5·—
Leča, Ia	„	11·—
Piča za kure	„	2·—
Ptičja hrana	„	8·—
Tropine, lanene mlete	„	2·30
Ječmen	„	2·—
Oves	„	1·90
Proso	„	2·10
Pšenica	„	2·40
Zelje kislo	„	4·—
„ „ v sodčkih bru- to za neto	„	3·50

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia	kg	14·—
Rozine, Ila	„	12·—
Slive, suhe, bosanske	„	9·75

Fige, dalmatinske	kg	5·50
Fige v vencih	„	7·—
Hruške suhe	„	6·—
Jabolka	2·— do	2·75
Lešniki, tolčeni	„	42·—
Limone	kom.	—80
Mak, plavi	kg	14·—
Mandeljni, Ia	„	54·—
Orehi, celi	„	—
Orehova jedrca	„	20·—
Pomaranče	kom.	—
Rožiči, celi	kg	6·—
Rožičeva moka	„	6·—

Sladkor

Kocke	kg	15·25
Sipa, drobna	„	13·75
„ debela	„	13·85
V prahu	„	15·25
Bonboni	„	25·—
„ Fourres, Ia	„	40·—
„ „ Ila	„	30·—
Kandis	kg	23·—
Margo slad	„	44·—
Šumeča limonada	kom.	1·—

Sol

Fina	kg	4·—
Morska	„	2·75
Namizna	„	2·50

Kava

Perl	kg	65·—
Portoriko	„	78·—

Otroški piškoti	zav.	15.—
Ovomaltine, mala	doza	10.50
„ srednja	„	24.—
„ velika	„	43.—
Paradižniki, 1/5 kg	„	3.75
„ „ 1/2 „	„	8.50
Sir, Chalet, Ia	kom.	3.25
„ „ Ila	„	1.50
„ „ Ila	škatl.	7.—
„ emendolski, Ia	kg	25.—
„ Parmezan	„	75.—
„ stiški	„	22.—
„ trapistovski	„	20.—
„ liptavski	„	25.—
Soda, jedilna	„	20.—

Pudingi in pecilni praški

Božanska jed	zav.	5.—
Citronin prašek za puding	„	2.50
Čokoladne jedi	„	4.20
Čokoladna krema	„	3.50
Čokoladni prašek za puding	„	2.80
Makronin prašek za puding	„	4.20
Malinov prašek za puding	„	2.50
Mandelnov prašek za puding	„	2.50
Pecilni prašek	„	1.—
Pripomoček za vkuhanje	„	2.—
Rdeči zdrob	„	3.50
Rumenilo	„	1.—
Vanilijeva krema	„	3.—
Vanilijin prašek za puding	„	2.50
Vanilin sladkor	„	1.—
Zmes za šartelj	„	12.—

Dišave

Cimet, cel in zmlet	zav.	3.—
Ingver	„	3.—
Janež	„	2.50
Kamilce	kg	30.—
Klinčki (žbice), celi in zmleti	zav.	2.50
Korjander	„	2.50
Kumna	„	2.50
Lavorjevo listje	„	1.—
„ zrnje	„	1.—
Majaron	kg	55.—
Muškatov cvet	zav.	3.—
Muškatovi orehi	kom.	—50
Paprika, huda	zav.	3.—
„ sladka	„	3.—
Piment, cel in zmlet	„	2.50
Poper, „ „ „	„	3.—
Vanilija v šibkah velika	kom.	2.75
Zafran	zav.	1.—

Tekočine

Kis za vlaganje	l	3.50
„ nav., dvojno močni	„	3.25
„ vinski	„	5.—
Olje, bučno	„	13.—
„ italijansko	„	19.—
„ namizno	„	14.—
„ olivno Ia	„	19.—
Francosko žganje, mala stekl.	„	10.—
„ „ srednja „	„	24.—
„ „ velika „	„	48.—
Brandy, à 0'17 l	„	—
„ „ 0'35 l	„	28.—
„ „ 0'70 l	„	46.—
Liker, Balkan, grenki	l	42.—
„ „ sladki	„	42.—
„ Pelinkovec	„	37.—
„ razni	„	38.—
Rum Ia, à 1/2 l	stekl.	34.—
„ Ia, „ 1 l	„	58.—
„ Ila, „ 1/2 l	„	22.—
Esenca za liker	„	5.—
Rumova esenca	„	8.—
Žganje, borovničar, à 1/2 l	„	24.—
„ brinjevec, „ 1/2 l	„	18.—
„ slivovka, „ 1/2 l	„	16.—
„ tropinovec, „ 1/2 l	„	18.—
Vino, belo, štajersko	l	12.—
„ cviček	„	10.—
„ belo, dalmatinsko	„	8.—
„ Opolo	„	8.—
„ Prošek	„	20.—
„ Vermut	„	26.—
Malinovec, à 1/2 l	stekl.	14.—
„ odprti	kg	18.—
Malinov sok za kuhanje malinovca	l	8.—
Radenska voda 14/10 l	stekl.	7.—
„ „ 1/2 l	„	3.50
Rogaška voda 14/10 l	„	7.—
„ „ Donati 1 l	„	6.50
Grenka voda Fr. Jožefova	„	11.—
„ „ Palma	„	10.—

Potrebščine za perilo

Mila

Benzit	zav.	5.—
Hubertus, sivo	kg	10.—
„ navadno	„	12.—
„ terpentin	„	13.50
Merima	„	13.—
Sunlight	zav.	2.—
Schicht, navadno	kg	13.—
„ terpentin	„	14.—
Zlatorog, navadno	„	12.—
„ terpentin	„	13.50

Pralni praški

„Ena“, milne luske	kg	35.—
„Henko“ soda	zav.	3.—
Lux	„	4.50

Perion	zav.	4.50
Persil	„	6.—
Radion	„	5.25
Snežinka	„	4.50
„Tri“, soda	„	3.—
Ženska hvala	„	2.50
Radost peric	„	2.50
Teksil	„	2.50

Druge potrebščine

Soda za pranje	kg	2.—
Lug	„	3.75
Boraks	zav.	2.50
„ carski	škatl.	5.75
Škrob rižev	„	5.—
„ „	zav.	1.50
Plavilo v kockah	„	2.50
Plavilni papir	„	1.50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	„	13.—
„ „ „ vel. „	„	14.—
Pralni stroji, pločev. mali „	„	15.—
„ „ „ vel. „	„	17.—
Vrvi za perilo	15 m	Cene po kvaliteti
„ „ „	20 „	
„ „ „	25 „	
„ „ „	30 „	
„ „ „	35 „	
„ „ „	40 „	
Obešalniki za sušenje perila	kom.	20.—
Ščipalka za perilo	„	—25

Toaletni predmeti

Milo, Bobi	malo kom.	2.50
„ „	veliko „	4.50
„ Favorit	„	8.—
„ 7 cvetic	„	7.50
„ Glicerin	„	5, 9
„ kopalno	mali „	—
„ kopalno	vel. „	12.—
„ Ideal	„	17.—
„ Karbol	„	4.—
„ mandeljnov	„	6.50
„ Marija	„	10.—
„ Olivia	mali „	4.50
„ „	vel. „	7.—
„ domače	„	4.50
„ Osiris	„	6.—
„ otroško	„	8.—
„ za roke	„	4.50
„ Speick	„	8.—
„ za britje Ia	„	8.—
„ „ „ Ila	tuba	3.—
„ „ „ „	„	6.50
Cimean, „ „ „	„	6.50
Chlorodont, „ „ „	„	8.50
Doromat, „ „ „	„	6.50
Kalodont, „ „ „	stekl.	6.50
Odol	mala „	22.—
„	sred. „	35.—
„	vel. „	65.—
„	„	8.—
Olje, orehovo, pristno	„	8.—
Olje za solnčenje in sažo	„	6.—

Ustna voda Cimean . . . stekl.	18.—
Kolonska voda . . . mala "	13.—
" " . . . vel. "	24.—
Esenca za kolonsko vodo "	16.—
Krema za kožo Cimean . doza	10.—
Krema za kožo Elida nočna tuba	13.—
Krema za kožo Elida dnevna "	12.—
Nivea krema . . . . . doza	10.—
Uran " . . . . . "	10.—
Parfum . . . . . stekl.	16.—
Puder Elida . . . . . škatl.	10.—
Vazelin . . . . . doza	6.—
Šampon " . . . . . zav.	3.—

Krtače za roke . . . . . kom.	2.50
" " roke, dvostr. . . . . "	5.—
" " zobe, male . . . . . "	8.—
" " " velike . . . . . "	12.—
„Mali sadjar“ . . . . . knjiga	5.—
„Mali vrtnar“ . . . . . "	5.—
„Mala papiga Skobčevka“ . . . . . "	8.—
„Rejec malih živali“ . . . . . "	6.—
Metle, male . . . . . kom.	7.—
" " velike . . . . . "	10.50
Metlice, otroške . . . . . "	5.50
" " za obleko . . . . . "	6.—
" " posodo . . . . . "	1.50
Morska trava Ia . . . . . kg	4.—
Muholovci . . . . . kom.	—75
Nagrobne lučke . . . . . kart.	10.—
" " v keram. lončkih . . . . . kom.	3.75
Nočne lučke . . . . . škatl.	2.—
Obešalniki, mali . . . . . kom.	2.50
Olje za šivalne stroje . . . . . stekl.	4.—
Omela, bombažna . . . . . kom.	32.—
" " mala . . . . . "	12.—
" " za parkete . . . . . "	24.—
Omelčka za čiščenje steklenic . . . . . 7.50 do	15.—
Pasta za peči . . . . . škatl.	3.—
Peharji, srednji . . . . . kom.	4.—
" " veliki . . . . . "	4.50
Peresniki . . . . . "	2.—
Pergament papir . . . . . pola	1.—
Pesek za email posodo . . . . . zav.	1.—
" " " " . . . . . "	1.50
" " " " . . . . . "	2.—
" " alum. " . . . . . "	2.50
Pile, trioglate srednje . . . . . kom.	5.—
" " " velike . . . . . "	5.50
" " plošnate, male . . . . . "	9.50
" " " srednje . . . . . "	11.—
" " " velike . . . . . "	13.—
Platnene vrečice, male . . . . . "	7.—
" " " sred. . . . . "	8.50
" " " velike . . . . . "	17.—
Prašek za čiščenje oblek zav.	10.—
" " " zlata . . . . . "	3.25
in srebra . . . . . kom	5, 10
Prazne pušice . . . . . kom	14.50 do 49.—
Predpražniki Ia . . . . . kom.	10.—
" " IIa . . . . . "	4.—
" " IIIa (slama) . . . . . "	170.—
Prijatelj gospodinj (za šteditnik) . . . . . "	12.—
Rahljači, brez ročaja . . . . . "	15.—
" " z ročajem . . . . . "	—.—
Semena razna . . . . . mali zav.	5.50
Sidol . . . . . doza	4.80
Svitol . . . . . doza	1.50
Snažilne gobice za posodo . . . . . kom.	9.—
Solnice, lesene . . . . . "	6.—
Stručnice, male . . . . . "	7.—
" " srednje . . . . . "	—.—

Stručnice, velike . . . . . kom.	8.—
Sukanec, bel, črn št. 10—12 . . . . . valj.	4.50
Sukanec, bel, črn št. 16—36 . . . . . valj.	3.50
" " 40—60 . . . . . "	2.75
Sveče, dolge . . . . . zav.	6.50
" " " . . . . . kom.	1.25
" " kratke . . . . . zav.	6.50
" " " . . . . . kom.	—75
Svinčniki, navadni . . . . . "	1.50
" " tintni . . . . . "	3.50
Šivanke . . . . . zav.	1.50
Šmirkovo platno, belo . pola	1.50
" " sivo . . . . . "	2.—
Sparklet steklenice . . . . . kom.	150.—
" " patroni, polni . . . . . "	4.50
" " " prazni . . . . . "	2.50
Sted Regulator obroči: 160—220 mm . . . . . "	80.—
230—270 " . . . . . "	100.—
280—300 " . . . . . "	120.—
Sted Regulator plošče: 18×12 col . . . . . "	150.—
21×12 " . . . . . "	160.—
24×12 " . . . . . "	170.—
Tepači, mali . . . . . "	8.—
" " srednji . . . . . "	13.—
" " veliki . . . . . "	18.—
Umetno gnojilo . . . . . kg	2.—
Vim . . . . . zav.	2.50
Vžigalice . . . . . "	10.—
" " " " . . . . . škatl.	1.—
Zobotrepci . . . . . zvez.	—25
Jedilni pribor, navadni, alpaka in kromiran . . . . . Po izbiri	

Potrebščine za čevlje

Krema, črna . . . . . mal. škatl.	5.—
" " " . . . . . sred. "	6.—
" " " . . . . . vel. "	12.—
" " rujava . . . . . "	5.—
" " rumena . . . . . "	5.—
" " bela . . . . . "	5.—
Mast za čevlje, črna . . . . . "	4.—
" " " rujava . . . . . "	4.—
Belin . . . . . zav.	2.—
Olje za mazanje podplatov stekl.	8.—
Krtače za blato . . . . . kom.	4.—
" " mazanje . . . . . "	1.50
" " svetljenje . . . . . "	12.—
Vežalke, črne, kratke . . . . . par	1.25
" " " dolge . . . . . "	1.50
" " " rujave, kratke . . . . . "	1.25
" " " dolge . . . . . "	1.50
" " " usnjene, črne . . . . . "	2.—
" " " rujave . . . . . "	2.—

Razno

Brusači . . . . . kom.	13.—
Celofan, papir . . . . . zav.	2.50
Čistilo za parkete . . . . . mal. doza	10.—
" " " . . . . . vel. "	20.—
Črnilo . . . . . stekl.	3.—
Flit . . . . . mal. doza	16.—
" " " . . . . . vel. "	29.—
" " s škropilko . . . . . kart.	51.—
" " škropilka . . . . . kom.	22.—
Grafit . . . . . "	—50
Hobby, prašek . . . . . zav.	4.—
Hranilniki . . . . . kom.	40.—
Kadilo . . . . . kg	30.—
Kolofonija . . . . . "	7.—
Kladiva za meso . . . . . kom.	12.—
Kolesa moška, kromir. . . . . "	1450.—
" " damska, kromir. . . . . "	1550.—
" " moška, poniklj. . . . . "	1200.—
Pllašči za kolesa . . . . . "	55.—
Zračnice za kolesa . . . . . "	17.—
Krtače za obleko . . . . . "	16.—
" " " parkete . . . . . "	27.—
" " " ribanje . . . . . "	4.—
" " " Ia . . . . . "	5.—

Kurivo

Drva, bukova, cela . . . . . } Po dnevnih cenni
 " " žagana . . . . . }
 " mehka v kolob. . . . . }
 Premog, trboveljski, kosovec }
 Dovož se pri kurivu posebej zaračuna.

Velika izbira manufakture, perila, nogavic, rokavic, galanterijskega blaga, dežnikov, klobukov in preprog. Emajlirana kuhinjska posoda, vse vrste porcelana, stekla, žarnice itd.

Naprošamo člane, da prilagajo k naročilu platnene vrečice za vse drobno blago. Vrečice lahko dobite v vseh naših prodajalnah po nizki ceni.

Svetujemo, da hranite vse mlevske izdelke odprte na zračnem in hladnem prostoru.